

VIỆT CHƯƠNG
Nghệ Nhân NGUYỄN VIỆT THY

Kỹ Thuật nuôi HEO RỪNG lại

NHÀ XUẤT BẢN MỸ THUẬT

Việt Chương
Nghệ nhân Nguyễn Việt Thi

Kỹ thuật nuôi
HEO RỪNG lai

NHÀ XUẤT BẢN MỸ THUẬT

Phân dẫn nhập

Heo rừng lai là giống heo lai đặc biệt siêu nạc, không mỡ nên càng ngày càng được thị trường cả nước ưa chuộng, từ đó mới có nhiều người làm chuồng, lập trại để chăn nuôi.

Trên thế giới, khoảng sáu bảy chục năm nay, mỡ heo nói riêng và mỡ động vật nói chung, không còn được mấy người ưa chuộng, vì trong mỡ có chứa cholesterol vốn là tác nhân của nhiều căn bệnh, trong đó có bệnh tim mạch gây hại cho sức khỏe con người. Từ đó, các loại dầu thực vật được dùng vào việc chiên xào nấu nướng thức ăn thay thế mỡ động vật. Và, cũng từ đó các giống heo cao sản cho nhiều mỡ được lai tạo hoàn thiện để trở thành những giống heo siêu nạc ra đời và được cả thế giới chọn nuôi. Đó là các giống heo ta đã biết và cũng đã từng nuôi hơn nửa thế kỷ nay như Yorkshire large white, Yorkshire middle white, Berkshire, Duroc, Hampshire... đa số có tỷ lệ thịt từ 70-80%, lượng mỡ tương đối ít.

Thế nhưng, với phẩm chất thịt đó nếu đem so với thịt heo rừng và heo rừng lai thì còn thua xa, vì thịt heo rừng và thịt heo rừng lai tỷ lệ thịt vượt mức hơn 90%!

Cái tên heo rừng lai và việc nuôi heo rừng lai nếu có

phần nào xa lạ là chỉ đối với những người sống ở vùng đồng bằng. Còn với người ở vùng rừng núi, cao nguyên như đồng bào thiểu số thì... đó là nghề có từ lâu đời của họ.

Heo rừng lai là giống heo lai giữa heo rừng (đực) thuần chủng (Sus Scrofa) với giống heo cái nội địa được đồng bào thiểu số nuôi nhiều ở miền thượng du, vùng rừng từ lâu đời nay. Giống heo nội địa này nhỏ con, lông đen, mõm dài như heo rừng, và cũng có cách sống như heo hoang dã trong rừng.

Do được nuôi thả tự do, vận động cả ngày nên chất lượng thịt của giống heo nội địa này cũng nhiều nạc, thịt thơm ngon, được giới sành ăn đánh giá là không khác gì mấy đối với thịt heo rừng chính hiệu!

Cách nuôi heo nội địa của đồng bào thiểu số là hằng ngày từ tờ mờ sáng, họ lùa cả bầy đàn vào rừng cho chúng tự kiếm ăn các thứ rau cỏ hoang dại sẵn có trong rừng. Đến chiều tối, đàn heo tự biết tìm đường trở lại nhà, chẳng mấy khi bị thất lạc.

Lùa cả đàn heo nhà vào rừng kiếm ăn cả ngày như vậy, chủ nuôi vừa đỡ tốn kém thức ăn (mỗi tối về chỉ cho heo ăn bổ sung thêm cho no), vừa không tốn công chăm sóc, lại vừa khỏi nuôi heo đực giống. Vì mỗi khi heo cái đến kỳ động dục đã có heo đực rừng thuần chủng tranh nhau tìm đến phối giống cho đến khi con cái hết kỳ động dục mới thôi. Nhờ đó mà họ mới có được những đàn con heo rừng lai vừa có sức đề kháng cao lại có phẩm chất thịt ngon. Cũng xin được nói thêm là đồng bào thiểu số nuôi giống heo này thường không nhằm mục đích thương mại mà để dành vào việc cúng tế và tiệc tùng trong gia đình họ.

Những con heo lai này thuộc đời F1, nếu mua con cái về cho phối với đực rừng thuần chủng thì quá tốt vì đàn con của nó sẽ thuộc đời F2, thuần chủng đến 75%...

Hiện nay, để có giống heo rừng lai mà nuôi, ta cũng phải thực hiện theo cách mà đồng bào thiểu số trước đây đã làm. Nghĩa là cũng cho đàn heo cái nội địa (giống heo gần như hoang dã) phối với heo đực rừng thuần chủng. Nhưng, có điều trở ngại là biết tìm đâu ra, và tìm đâu cho đủ số heo rừng đực thuần giống theo đúng mức nhu cầu của người nuôi càng ngày càng đông? Trong khi đó loài động vật hoang dã này hiện đang được bảo vệ nên triệt để cấm săn bắt, dù để nuôi, để gây giống chứ không phải để giết thịt.

Vì vậy, trở ngại trước mắt đối với những người nuôi heo rừng lai hiện nay là khan hiếm con giống. Theo thời giá, giá heo giống khoảng 250.000đ/kg, vậy con giống 5kg đã có giá hơn một triệu đồng. Trong khi đó, giá heo hơi rừng lai chỉ khoảng 60.000đồng/kg.

May một điều heo là giống đẻ sai, mỗi năm được hai lứa, và mỗi lứa trung bình được sáu bảy con, nên chúng tôi vẫn lạc quan tin rằng trong tương lai không xa, chừng vài năm thôi, khi chúng ta đã tạo được thế hệ heo lai F4, thì vấn đề con giống không còn là một trở ngại lớn. Giá heo con từ đó sẽ sụt giảm, giúp người chăn nuôi tăng mức lợi nhuận hơn.

Dù giá heo giống còn cao, nhưng trong thời gian mấy năm gần đây nhiều hộ ở Long Thành, Lộc Ninh, Bù Đăng, Bù Đốp, Đồng Phú... thuộc các tỉnh Đồng Nai, Bình Dương, Bình Phước, Tây Ninh đã hăm hở bắt tay vào việc nuôi heo rừng lai. Hộ nuôi ít thì chỉ năm bảy con,

còn hộ nuôi nhiều thì lập trang trại với quy mô một vài công đất trở lên với cả đàn hàng trăm con, và bước đầu đã đạt được kết quả tốt.

Được biết, nhiều tỉnh thành ở miền Trung từ Đà Nẵng trở vào, tại Thành phố Hồ Chí Minh (như tại Củ Chi) và nhiều tỉnh ở miền Tây cũng có nhiều hộ bắt đầu nhập cuộc...

Đây là giống heo dễ nuôi, ít tật bệnh vì có sức đề kháng mạnh. Thức ăn dễ kiếm lại rẻ tiền. Chúng rất mau lớn trong điều kiện nuôi nhốt như cách nuôi heo nhà hoặc nuôi thả tự nhiên.

Có điều đáng mừng thịt heo rừng lai nhờ vào phẩm chất thịt thơm ngon, nhất là ít mỡ nên được thị trường ưa chuộng. Tại các thành phố lớn, nhất là thành phố Hồ Chí Minh, nơi quy tụ nhiều quán ăn, nhà hàng lớn nhỏ, thịt heo rừng lai được tiêu thụ mạnh, nhưng thực tế cho thấy hiện số cung vẫn chưa đáp ứng nổi số cầu. Hiện nay, giá thịt khoảng trên dưới 150.000 đồng/kg, gấp bốn năm lần giá thịt heo thường.

Tóm lại, có thể nói trong việc chuyển đổi cây trồng vật nuôi có hiệu quả kinh tế cao thì việc quay sang nuôi giống heo rừng lai là hướng đầu tư đem lại lợi nhuận cao cho nông dân hiện nay. Đó là điều ai cũng thấy rõ.

Trong tập sách nhỏ này, chúng tôi sẽ cố gắng trình bày đầy đủ về kỹ thuật nuôi heo rừng lai, giúp quý vị mới vào nghề dễ dàng nắm bắt được phương pháp thông thường... Với hy vọng đây là tập tài liệu ứng ý mà quý vị đang cần.

VIỆT CHƯƠNG
KS. NGUYỄN VIỆT THI

Nuôi heo rừng lai - Nghề dễ làm giàu

Trong khoảng năm sáu mươi năm trở lại đây, hễ bàn đến chuyện nuôi heo thì mười người như một đều thích nuôi các giống heo lớn con như heo Bồ tượng Yorkshire, Berkshire, Danois, Landrace... Vì những giống heo này chỉ cần bỏ công sức ra nuôi chừng 6 tháng đã cân nặng cả 100kg đem bán rồi.

Với các giống heo nội địa vốn nhỏ con, nuôi đến giáp năm mà cũng chỉ cân được có năm bảy chục ký, có khi còn phải lỗ vốn, lỗ công nên chẳng ai thích nuôi. Loại heo cỏ này, khi nuôi ông bà mình thường ví von là “tiền bỏ ống”, là cách giữ đồng vốn mà thôi.

Thế nhưng, nếu nuôi heo rừng lai thì lại khác. Mặc dù heo rừng lai cũng thuộc giống heo nhỏ con, vì nó cũng từ giống nội địa lai với heo rừng thuần chủng mà ra, có trọng lượng trung bình 35kg ở heo cái và chừng 50kg ở heo đực. Thế nhưng, khi nuôi sẽ hứa hẹn được lời to nên ai cũng ham.

Nếu bàn kỹ, tính toán kỹ về việc nuôi heo rừng lai ta mới thấy đây là nghề dễ làm giàu hơn cách nuôi

heo thường, còn gọi là heo nhà (*Sus Domestica*) mà ta thường nuôi.

Xin đơn cử một số điều thuận lợi như sau khi nuôi heo rừng lai:

- **Thị trường rộng lớn:** Thịt heo rừng lai màu trắng, tỷ lệ mỡ rất thấp, da mỏng và chất lượng thịt thơm ngon nên được thị trường đặc biệt ưa chuộng. Hiện nay, các nhà hàng, tiệm ăn của các thành phố lớn trong cả nước đang có nhu cầu tiêu thụ một số thịt lợn đặc sản này do nhu cầu ẩm thực của khách hàng càng ngày càng đông. Vì vậy, trước mắt thịt heo rừng lai chưa đủ số lượng để đem bày bán ở các chợ.

Theo thời giá, giá heo hơi hiện ở mức 60.000đ/kg, và giá thịt khoảng 150.000đ/kg mà vẫn hút hàng.

Cũng như heo nhà, heo rừng lai cũng đẻ mỗi năm đến hai lứa, mỗi lứa từ năm sáu con đến cả chục heo con. Giá heo con làm giống, cứ một ký heo hơi được bán ra cao đến mức 250.000đ (heo con lẻ bầy thường cân nặng đến 5kg, bán được $250.000đ \times 5kg = 1.250.000đ$). Như vậy, chỉ làm một bài toán nhẩm: Heo mẹ đẻ mỗi năm hai lứa, mỗi lứa chỉ tính 6 con thôi, tính mỗi con 5kg, chủ nuôi đã thu được số tiền bán con giống hằng năm được 15 triệu đồng!

Còn nếu nuôi thịt, giáp năm giống heo rừng lai chỉ cân nặng từ 50-70kg, nhưng nhờ giá thịt khá cao nên nuôi chúng vẫn đạt mức lời gấp đôi, gấp ba đối với các giống heo nhà mà chúng ta thường nuôi.

- **Dễ nuôi như heo nhà:** Khi bàn đến việc nuôi heo rừng lai, chắc sẽ có không ít người nghĩ rằng giống này khó nuôi vì chúng còn “chất rừng hoang dã”, chỉ

thích chạy rong lục lợi đào bới kiếm ăn đây đó trong rừng, trong nương rẫy, chứ không dễ gì chịu nuôi “cầm tù” một chỗ như cách nuôi heo nhà. Và, nhiều người còn lo sợ chúng dám tấn công lại người nuôi, gây ra thương tật thì... đại họa!

Đúng ra chỉ có heo rừng thuần chủng thì mới còn “chất rừng hoang dã” trong thời gian mấy tháng đầu mới bắt về thuần dưỡng mà thôi. Bằng chứng là những con heo đực rừng nuôi làm giống lâu ngày chúng cũng mau thuần tính, dạn dĩ, dễ dạy và cũng biết thân thiện với chủ nuôi.

Còn với heo rừng lai, nhất là heo thuộc thế hệ F2, F3 thì tuy vóc dáng bên ngoài vẫn giống heo rừng, nhưng tính nết rất thuần, giống hệt như heo nhà nên rất dễ nuôi.

Với heo rừng lai, ta có thể nuôi nhốt trong chuồng như cách nuôi heo nhà. Mỗi ngăn chuồng nuôi một nái chữa, hay một ngăn chuồng (rộng hơn) nuôi tập thể năm bảy con cái tơ. Cách cho ăn, cách chăm sóc chúng cũng không khác gì với cách nuôi heo nhà.

Trong trường hợp sản đất đai rộng rãi, nhất là biệt lập với khu vực đông dân cư sinh sống (để chúng không phá phách hoa màu của người ta), ta có thể nuôi thả rong như cách nuôi heo của đồng bào thiểu số. Hoặc tốt nhất là nuôi trong vòng rào vây kín rộng hàng trăm hàng ngàn mét vuông như cách cho heo sống hoang dã trong rừng cũng được.

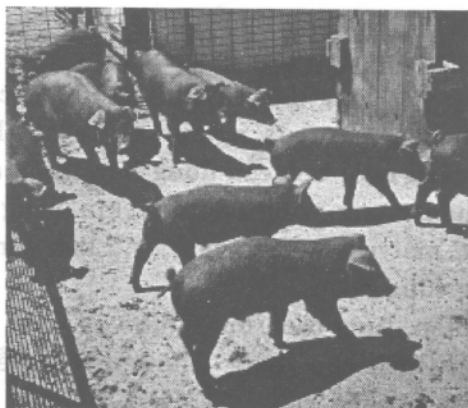
Tất nhiên, từng cách nuôi như vậy phải có cách làm chuồng trại thích hợp riêng. Chúng tôi sẽ đề cập vấn đề này thật kỹ ở phần sau.

Thức ăn dễ kiếm lại rẻ: Nuôi heo rừng lai khâu chạy thức ăn không tốn kém bằng nuôi heo nhà, vì cách ăn uống của heo rừng lai rất... kham khổ.

Trong khẩu phần ăn của heo rừng lai, đa số là thức ăn có nguồn gốc thực vật mà trong đó rau cỏ tươi và các loại củ quả chiếm đến 90%. Heo rừng lai ăn được nhiều loại cỏ hỗn hợp. Thức ăn tinh chỉ chiếm khoảng 10% trong khẩu phần ăn mà thôi.

Trong khi đó khẩu phần ăn của heo nhà như ta đã biết, phần rau tươi như rau lang, rau muống cũng cần thiết, nhưng chỉ chiếm khoảng 1/3 khẩu phần ăn hàng ngày mà thôi. 2/3 còn lại là thức ăn hỗn hợp khô gồm đầy đủ các chất bột đường, chất đạm, chất xơ, chất khoáng và cả vitamin nên khá tốn kém.

Một con heo rừng lai trưởng thành, mỗi ngày chỉ ăn khoảng vài ba kí rau cỏ, củ quả, và chừng vài trăm gram thức ăn tinh (quậy vào máng nước pha chút muối cho heo uống) là đủ.

Như vậy, có thể nói nuôi heo rừng lai khâu chạy thức ăn vừa dễ kiếm lại vừa rẻ tiền, gần như địa phương nào cũng có sẵn.

- **Ít công chăm sóc:** Nuôi heo rừng lai công chăm sóc không nhiều. Ngoài việc vệ sinh chuồng trại sạch sẽ, tránh úng ngập, hằng ngày nên cho heo ăn đúng bữa, cho ăn no nê với thức ăn tươi, sạch sẽ và bổ dưỡng. Mặt khác, nên thường xuyên theo dõi sức khỏe của từng con heo nuôi, để nếu phát hiện con nào bị bệnh thì tìm cách chữa trị kịp thời.

Nếu nuôi heo nái, nên theo dõi sát sao đến hiện tượng động dục của chúng, để cho phối đúng kỳ hạn, và ghi ngày phối giống để tiện theo dõi sự sinh sản tốt xấu ra sao của từng con nái một...

- **Ít tốn thuốc men:** Heo rừng lai có sức đề kháng mạnh nên ít bệnh. Thông thường, giống này cũng có bị chung những bệnh như heo nhà, nhưng do có sức đề kháng tốt nên nhiều bệnh được lướt qua. Chỉ có một số bệnh heo rừng lai thường gặp như tiêu chảy (do nhiều nguyên nhân gây ra), bệnh ký sinh trùng ngoài da... Khi phát hiện heo bệnh nên chữa trị kịp thời, đừng ngại tốn kém vì thuốc thú y thường rẻ chứ không cao giá như thuốc dành riêng cho người.

Tập tính của heo rừng và heo rừng lai

Tập tính của heo rừng thuần chủng và heo nhà có nhiều điều khác biệt là chuyện dễ hiểu, vì một đấng là heo hoang dã, một đấng là heo đã được thuần hoá lâu đời thành gia súc. Nhưng, tập tính giữa giống heo rừng và heo rừng lai cũng không hẳn là hoàn toàn giống nhau.

Chúng ta cần phải nắm vững điều này để khi nuôi chúng gặt hái được thành công mỹ mãn hơn.

A. TẬP TÍNH HEO RỪNG:

Heo rừng là giống heo hoang dã sống cách biệt với loài người, mặc dù vẫn có thói quen lên đến kiếm ăn ở khu vực trồng tía hoa màu của đồng bào sống cạnh rừng núi.

Heo rừng là thủy tổ của heo nhà nên hình dáng heo rừng cũng tựa tựa như heo nhà. Chỉ có điều khác biệt là thân mình heo rừng thon dài, lưng thẳng, mõm dài và nhọn, tai nhỏ, mắt màu nâu lợt và ánh mắt hoang dại, lông màu đen hoặc nâu sậm, bốn chân nhỏ nhưng khỏe.

Đặc biệt, heo rừng có bờm lông ở trên gáy mọc dài

tận sống lưng. Chùm lông bờm vừa dài vừa dày, có ba chấu mọc thành hình tam giác rất đặc trưng.

- **Môi trường sống của heo rừng:** Trong đời sống hoang dã, heo rừng ít sống trong rừng sâu núi thẳm mà tập trung sống ở các khu rừng chồi, trảng cỏ, nơi gần ao hồ, đầm lầy, sông suối và nhất là gần các khu vực trồng tía hoa màu cây trái của đồng bào dân tộc ít người để đêm đêm tìm đến nương rẫy đào bới khoai củ mà ăn.

Heo rừng được coi là kẻ thù của nhà nông, nên trước đây loài động vật hoang dã này được liệt vào loài thú được phép săn bắn (chung với các loài hươu nai, hoẵng, nhím, thỏ rừng, cheo...) Chúng vừa sinh sản nhanh, khi đi ăn lại kéo thành đàn đông đảo nên vườn tược nương rẫy nào mà bị đàn heo rừng kéo đến giậm nát, cắn phá, đào bới chỉ đầu hôm đến sáng là đã tan hoang, mất sạch.

Như vậy, cũng như loài nhím, hễ nơi nào có đầy đủ thức ăn như rau cỏ, củ quả giúp no đủ được quanh năm, chính là vùng sinh sống của heo rừng.

- **Bản tính hung dữ:** Bình thường heo rừng rất nhát, đang ăn ngoài bãi mà hễ nghe có tiếng động lạ, khả nghi là tất cả bầy đàn đông đảo hàng chục con đều báo động cho nhau rồi mạnh con nào con nấy cầm đầu chạy thục mạng, chớp mắt đã mất hút vào các lùm cây trảng cỏ rậm rạp ở trong rừng. Thế nhưng, khi bị dồn vào đường cùng, đừng nói chi heo già mà ngay heo tơ cũng dám quay đầu lại tấn công kẻ thù của chúng, dù đó là con người, một giống loài mà bình thường chỉ thấy bóng dáng từ xa chúng đã hoảng hốt trốn chạy.

Với heo độc chiếc là heo lẻ bầy đi ăn riêng rẽ một mình thường là heo đực già, thân mình nặng đến tạ

rười hai tạ, có cặp nanh to khỏe, có bộ da dày vì lăn chài, thì dù trong tay có rựa bén, dao rừng cũng không ai cả gan dám đứng lại mà đương cự với chúng! Giống heo này rất dữ lại mạnh sức, cộp beo gặp nó còn phải tránh xa, vì vậy đi rừng gặp heo độc chiếc thì nên khôn ngoan tìm đường tránh né cho nhanh mới kịp.

Nên cẩn thận với những con heo, nhất là heo đực, mới bắt từ rừng về nuôi làm giống. Do chưa được thuần dưỡng nên chúng có thể nổi cơn tấn công ta bất thần.

- **Thính tai, thính mũi:** Heo rừng là thứ mỗi ngon của các loài dã thú ăn thịt lớn con như cộp, beo, trăn và cả con người. Do lúc nào giống vật tội nghiệp này cũng bị không biết bao nhiêu kẻ thù vây quanh rình rập sẵn đuổi để giết hại nên không những chỉ ở ngoài bãi ăn mà cả trong những lúc rút vào rừng sâu để ngủ nghỉ, heo rừng lúc nào cũng lo cảnh giác cao độ.

May mà trời phú cho heo rừng có tài thính tai, thính mũi nên mới có nhiều cơ hội để thoát khỏi nanh vuốt kẻ thù.

Đang cắm cúi đào bới trong nương rẫy để moi tìm củ rễ mà ăn, nếu chợt nghe có tiếng động lạ, dù rất khẽ xảy ra cách đó một vài trăm mét là chúng đã phát hiện được ngay. Vì vậy thợ săn heo rừng lâu năm đã có kinh nghiệm phải đi dưới chiều gió, như vậy mới có cơ hội mon men đến gần con mồi được. Nếu ta đi ngược chiều gió thế nào cũng bị chúng đánh hơi biết được rồi trốn chạy ngay.

Chính nhờ có đôi tai và cái mũi quá thính như vậy nên cộp beo muốn ăn thịt được chúng cũng khó, mà con người muốn săn bắt được cũng không phải là chuyện dễ dàng.

Nhiều người lấy làm lạ khi thấy heo rừng mới bắt về nuôi làm giống gần như mười con như một không con nào chịu ăn thức ăn mà chúng ta cung cấp cho nó. Cũng là rau cỏ xanh tươi, cũng củ khoai lang, khoai mì vốn là thức ăn khoái khẩu xưa nay của chúng, thế nhưng, chỉ vì thính mũi phát giác ra được có... hơi tay của con người trong đó nên dù đói chúng cũng cảnh giác mà sợ hãi tránh xa, có con được dụ dỗ cách nào cũng không chịu ăn uống, lâu ngày kiệt sức dần mà chết.

Điều này chúng ta cũng thường gặp ở các loài chim thú hoang dã khác, chúng cũng có biệt tài phát giác được hơi người lẫn trong thức ăn dành cho chúng. Có con chịu ăn sau vài ba ngày nhịn đói, nhưng cũng có con thà chịu chết chứ không chịu ăn uống!

- **Thích sống theo bầy đàn:** Heo rừng thích sống thành bầy đàn đông đảo, trong đó có đủ con già con non. Đến giờ đi ăn, chúng kéo cả đàn đông đảo ra bãi ăn, và hết buổi ăn lại rút về ngủ nghỉ ở nơi thanh vắng mà chúng cảm thấy an toàn trong rừng. Người ta biết được điều này khi phát giác được những dấu chân lớn nhỏ của bầy đàn chúng chi chít in trên đường mòn trong rừng mỗi khi chúng đi, về.

- **Giống đa thê:** Ngoài mùa sinh sản, những heo đực thích sống riêng rẽ, và chỉ trong mùa sinh sản nó mới sống chung với cả đàn heo nái. Và trong mùa này, cả đàn heo đi kiếm ăn mới đông.

Khi bắt về nuôi tại chuồng, ta có thể nuôi chung cả đực cái để chúng mau quen dần với môi trường sống mới mà dạn dĩ nhanh.

- **Đi ăn về đêm:** Thói quen của heo rừng là mỗi

ngày bắt đầu rủ nhau đi ăn từ lúc trời vừa chạng vạng tối và đến lúc trời hừng sáng mới trở về nơi ở của chúng. Như vậy, có nghĩa chúng đi ăn suốt đêm, và ban đêm mới là bữa ăn chính. Nếu trọn đêm ăn uống chưa đủ no thì sáng về chúng còn tha thẩn dừng lại một vài nơi để ăn thêm cho thật no nê.

Thợ săn heo rừng nào có kinh nghiệm cũng đều thuộc nằm lòng tập tính ăn uống này của chúng nên “lo” đón chúng vào hai cử sáng và chiều hôm này, sau khi điều khiển kỹ mọi “đường đi lối về” hằng ngày của chúng.

- **Nét xấu trong ăn uống:** Không phải chỉ có heo nhà khi ăn uống mới ngồm ngoàm, xộp xoạp, ăn ngốn ngấu như sợ bị con khác đến giành ăn, mà heo rừng cũng có cách ăn như vậy. Đến bãi ăn hễ thấy con nào đào bới được bụi khoai hay luống đậu nào là các con gần đó liền kéo đến tranh nhau ăn rồi gây gổ với nhau ồm tỏi, đêm hôm thanh vắng đứng xa cách đó hàng trăm mét vẫn còn nghe thấy. Chính lúc tranh nhau ăn này mới là lúc chúng mất cảnh giác nhất, vì thế mới bị... hao hụt nhiều.

- **Sinh đẻ khỏe:** Cũng như heo nhà, mỗi năm heo rừng cũng đẻ được hai lứa con, lứa ít được vài ba con, còn lứa nhiều khoảng bảy tám con, có khi hơn. Chính vì vậy chúng mới sinh sôi nảy nở nhiều, khu rừng lớn nhỏ nào khắp nước ta cũng đều có loài này sinh sống.

Đến ngày đẻ con, heo mẹ thường tách ra khỏi đàn để tìm một khu lùm bụi kín đáo cách xa đó để đẻ con. Mẹ con sống chung với nhau tại đó trong đôi ba ngày, chờ bầy con đủ cứng cáp, đi đứng vững vàng, chúng mới kéo ra nhập bầy. Do suốt thời gian thai nghén heo mẹ

được vận động nhiều nên con chúng thường khỏe mạnh, có sức đề kháng cao.

Đồng bào dân tộc ít người nuôi heo rừng lai thả rông cũng thường gặp trường hợp này. Lúc con heo nái bụng to sắp đến ngày sinh đột nhiên chiều tối không thấy về chuồng. Và, vài ba ngày sau đó họ mới thấy nó dẫn cả đàn con mუმ mუმ trở về... Vì vậy, mỗi khi gặp trường hợp thất lạc con nái chưa gần đến ngày sinh họ thường mừng chứ không hề lo lắng. Và tất nhiên không ai cất công tìm kiếm...

- **Có tài bơi lội:** Heo rừng có tài bẩm sinh biết bơi lội qua sông qua suối một cách nhanh nhẹn, nhiều khi không phải để tắm tấp mà chúng cần bơi qua bờ đất bên kia sông suối để kiếm ăn, chừng no nê lại vượt sông suối trở về.

- **Thích đào bới:** Khi đi ăn, heo rừng không những chỉ ăn rau cỏ mọc trên mặt đất mà thường dùng mõm đào bới dưới mặt đất sâu để mong tìm các thứ củ quả như củ đậu, củ khoai và rễ cây non để ăn. Chúng cũng thường men theo bờ sông, suối để sục sạo đào bới dưới đất cát để tìm thức ăn có nguồn gốc động vật như cá tôm, sò ốc, trùn dế...

- **Thích đắm mình trong đầm lầy:** Vào những ngày oi bức, nóng nực, heo rừng thích ngấm mình hàng giờ trong các ao vũng sinh lầy, hoặc tắm tấp ở sông, suối trong rừng. Đây là cách heo tự điều hoà thân nhiệt của nó, vì như ta đã biết da heo không có hạch mồ hôi nên nó chịu nóng rất dễ. Mặt khác, chúng ngấm mình trong bùn lầy như vậy cũng nhằm mục đích điều trị chứng ghẻ lở, ngứa ngứa do các loài ký sinh trùng bám

vào da để hút máu như ve, vắt, bọ chét, và cả ruồi muỗi nữa.

Hết dầm mình trong sinh, heo rừng lại tìm đến các gốc cây to trong rừng để cạ mình vào cho đỡ ngứa. Nếu gặp cây có nhựa, nhựa cây sẽ dính vào da mỗi ngày một ít, lớp này chồng chất lên lớp kia nên da heo trở nên dày cùi, gọi là heo lăn chai.

B. TẬP TÍNH HEO RỪNG LAI:

Xét về hình dáng bên ngoài giữa heo rừng thuần chủng và heo rừng lai cũng không có gì khác biệt với nhau, kể cả bờm lông dài và dày đặc trưng ở trên gáy cổ (lông cũng có ba chấu). Nhưng, nếu xét về sự thuần tính thì heo rừng lai, dù chỉ mới lai đời F1 cũng thuần hơn, hiền hơn heo rừng thuần chủng.

- Heo rừng lai tính hiền, tuy còn hơi nhát người, sợ người nhưng không hung dữ. Chỉ cần một tuần lễ tiếp xúc (qua việc lui tới cho ăn uống) chúng đã bắt đầu tỏ sự tin cậy và thân thiện với chủ nuôi.

- Dễ thích nghi với việc nuôi trong ngăn chuồng chật hẹp như heo nhà, không cần phá chuồng để mong đào thoát ra ngoài. Thế nhưng, kinh nghiệm cho thấy nếu có sẵn mặt bằng rộng rãi để nuôi thả trong vòng rào vẫn thích hợp với chúng hơn. Vì, heo rừng lai cũng thích vận động cả ngày như heo rừng.

- Heo rừng lai cũng thích ủi phá, cọ xát mình vào vách chuồng (nếu nuôi nhốt), vào gốc cây (nếu nuôi thả) và cũng thích dùng mõm đào bới nền chuồng hết nơi này đến nơi khác. Vì vậy, nếu nuôi nhốt ta phải đổ bê

tông dày giúp nền chuồng đủ độ bền chắc. Chúng thích vận động gần như suốt ngày chứ không thích lối sống thụ động “hết ăn lại nằm” như heo nhà.

- Heo rừng lai cũng thích sống theo bầy đàn, vì vậy nuôi tập thể rất tốt. Có điều ta nên chọn ra những con cùng lứa để nuôi chung mới có lợi. Như nuôi chung heo nái tơ một chuồng, heo mới đẻ bầy nuôi riêng một chuồng... Nuôi tập thể heo cùng lứa với nhau chúng sẽ lớn đều vì con này khó tranh ăn hết phần của con kia, và cũng không ngại chúng hiếp đáp nhau.

- Cách ăn uống của heo rừng lai cũng giống như heo rừng thuần chủng: rau cỏ tươi được coi là thức ăn chính (chiếm 90%), phần còn lại là thức ăn tinh. Ta dễ dàng tập cho chúng đi vào nề nếp, ăn uống theo bữa với thức ăn do chủ nuôi cung cấp.

- Heo rừng lai cũng có sức sinh sản khỏe như heo rừng thuần chủng. Chúng tự sinh con, tự mẹ cần rún cho con và biết cách nuôi con chu đáo...

- Cuối cùng là phẩm chất thịt của heo rừng lai cũng giống với thịt heo rừng thuần chủng nên được thị trường ưa chuộng.

Phương pháp thuần dưỡng heo rừng

Heo rừng nói riêng và tất cả các loài chim thú hoang dã nói chung, khi mới bắt về thuần dưỡng con nào thấy bóng dáng người đến gần cũng hết sức khiếp sợ trông rất tội nghiệp. Nhiều con vật khiếp sợ đến nỗi lo tìm chỗ ẩn trốn, hoặc hoảng hốt cố tìm đủ mọi cách để thoát thân, đến nỗi không dám chường mặt ra ăn uống phải kiệt sức dần mà chết!

Trong đời sống hoang dã, con heo rừng cũng... nhát gan như thỏ đế, mỗi khi gặp biến chúng cũng chỉ biết có nhanh chân trốn chạy mà thôi. Vì chung quanh chúng, gần như mọi lúc mọi nơi đều có nhiều kẻ thù vây hãm để giết hại, trong đó có cả con người. Thế nhưng, chúng cũng có đời sống tự do của chúng, không hề bị một thế lực nào ràng buộc. Nếu bị dồn vào đường cùng, heo rừng biết liều lĩnh chống trả lại chứ không dễ gì chịu thúc thủ dễ dàng làm món mồi ngon cho kẻ y mạnh đến giết hại mình.

Nay bị con người bắt nhốt (nuôi) trong môi trường sống chật hẹp chừng mươi thước vuông, chung quanh có

vách chuồng bao vây kín đáo, bảo sao chúng không hoảng sợ đến cùng cực? Nhất là ngày đêm còn phải chạm mặt với con người là chủ nuôi...

Vì vậy, đa số heo rừng khi mới bắt về nuôi dưỡng, gần như con nào cũng hoảng hốt tìm cách trốn chạy khỏi nơi nuôi chúng. Sự hoảng sợ của chúng phải nói là đến mức tột cùng, mặc dù chủ nuôi của chúng lúc nào cũng tỏ ra thân thiện qua cử chỉ dịu dàng và lời nói hết sức êm ái. Nhiều khi do quá sợ, một số con như nổi cơn điên, sẵn lại chống trả hoặc dùng hết sức bình sinh để phá chuồng mong đào thoát ra ngoài.

Với những con heo thuộc loại... cứng đầu cứng cổ như vậy, muốn thuần dưỡng chúng thuần thực như heo nhà không phải là việc dễ dàng gì, nhưng cũng không phải là không có cách. Vấn đề là phải mất nhiều thời gian và phải chịu khó kiên nhẫn...

Muốn con thú hoang bớt dần "chất rừng hoang dại" ở trong nó, ta phải huấn luyện chúng từng bước đi vào nề nếp bằng tất cả sự dịu dàng trong cử chỉ và lời nói chứ không thể sử dụng roi vọt và nạt nộ chửi bới.

Trước hết phải giúp chúng định tĩnh tinh thần trở lại để giảm bớt sự sợ sệt và dần thân thiện với chủ nuôi. Từ đó chúng mới chịu ăn uống và cảm thấy được an toàn trong môi trường sống mới...

Việc thuần dưỡng chỉ dễ dàng và mau chóng đối với loại heo rừng còn nhỏ tháng tuổi, nhưng khó khăn gấp bội đối với heo đã trưởng thành, được năm bảy tháng tuổi trở lên.

- **Phương pháp thuần dưỡng heo rừng con:**
Heo rừng con là loại heo mới được vài ba tháng tuổi trở

lại, mới biết ăn rành. Loại heo này nhiều con bản tính cũng hung dữ, cũng biết sợ người nhưng dù sao cũng còn khờ dại, ngây ngô. Heo ở lứa tuổi này rất dễ thuần dưỡng, nếu ta tuyệt đối tránh gây cho chúng sự sợ hãi thêm, nhờ đó mà dạn dĩ dần.

Heo rừng con mới bắt từ rừng về có thể nuôi riêng hay nuôi nhiều con chung một ngăn chuồng. Trong chuồng có sẵn thức ăn và nước uống đầy đủ để khi đói khát chúng tự tìm đến ăn uống cho khỏi chết đói.

Trong việc thuần dưỡng thú rừng nói chung, heo rừng nói riêng, trong những ngày đầu mà con thú chịu ăn uống dù chỉ chút ít “cầm hơi” loại thức ăn ta cung cấp cho, thì đó là điều đáng mừng, coi như ta đã gặp may, đã nắm chắc được phần lớn thành công trong giai đoạn đầu thuần dưỡng rồi.

Vì rằng một khi heo rừng đã chịu ăn uống thức ăn với mùi vị khác lạ đối với nó thì điều đó có nghĩa nó sẽ không bị chết vì đói khát, nó đã sẵn sàng chấp nhận sống trong môi trường sống mới này rồi! Và như vậy là ta đã có hy vọng thuần dưỡng nó được.

Có thể nói, nỗi lo lớn nhất của chúng ta khi gặp những con thú hoang mới bắt về nuôi mà chúng không màng đến việc ăn uống trong nhiều ngày liền, vì sợ chúng sẽ bị kiệt sức dần mà lăn đùng ra chết. Còn gặp được con heo rừng chịu ăn, có nghĩa thế nào cũng sống được thì ai cũng mừng.

Gặp những con heo chịu ăn, ta nên dùng thức ăn mà chúng thích để thuần dưỡng chúng.

Hằng ngày, tới bữa ăn ta chưa đến cho ăn vội, mà nên chờ thêm một thời gian cho chúng thiết đói mới bắt

đầu cho ăn. Cách cho con heo mới này ăn là cầm sẵn bó rau cỏ xanh tươi trên tay, cố nhử cho nó tiến lại gần mình rồi mới nhẹ nhàng rải rau xuống sàn cho ăn... Tập cho ăn theo cách đó heo sẽ mau dạn người. Mỗi lần ta xuất hiện trước cửa chuồng là mỗi lần trên tay đều có “quà”, khi thì củ khoai lang, khoai mì, khi thì vài ba trái chuối chín...

Ngày đầu mới nuôi, chỉ cần có một con trong đàn dạn dĩ đến gần người mà ăn rau cỏ như vậy, khiến các con còn lại sẽ tự tin hơn mà bớt nhát dạn.

Tập luyện theo cách này, nhanh là vài ba tuần, chậm cũng chỉ đôi ba tháng, bấy heo rừng con sẽ không còn sợ sệt đến nỗi lẩn tránh chủ nuôi như trước đây nữa, trái lại, chúng còn quán quít cạnh bên tỏ ý thân thiện như heo nhà.

Tất nhiên, còn tùy vào từng trường hợp mà ta có cách thuần dưỡng khác nhau, giúp con vật quên băng đi bản tính hoang dã của chúng để trở nên hiền lành, biết sống thân thiện với chủ nuôi hơn.

Lời khuyên của chúng tôi ở đây là trong giai đoạn cần phải có heo đực rừng làm giống để phối với heo nái cỏ nội địa, ta nên cố gắng tìm cho được heo nhỏ tháng tuổi mà nuôi, như vậy khỏi tốn công thuần dưỡng lâu.

- **Phương pháp thuần dưỡng heo rừng đực lớn tháng tuổi:** Heo lớn tháng tuổi mà chúng tôi đề cập ở đây là loại heo lứa. Heo lứa là heo chưa gọi là già, nhưng cũng không thể gọi là nhỏ nữa. Đây là heo ở vào lứa tuổi trưởng thành.

Heo rừng (đực) trưởng thành, đời sống của nó đã thích nghi với môi trường sống hoang dã rộng lớn bên ngoài thì tính nết nó chẳng khác gì con ngựa chứng, bất trị.

Con heo này bắt về thuần dưỡng để làm nọc giống trong ngăn chuồng chật hẹp, chắc chắn mười con đều bị sốc cả mười. Nhất là mỗi khi chúng thấy bóng dáng con người xuất hiện cận bên ngăn chuồng nuôi nó, nó lại càng khiếp sợ hơn. Chính vì vậy, sự tiếp cận quá sớm của ta đối với con vật thuộc loại “bối” này, dù bất cứ lý do chính đáng gì cũng tạo sự bất lợi cho việc thuần dưỡng nó, vì chỉ gây cho nó sự sợ hãi thêm, và thù ghét ta thêm.

Nhiều con quá sợ lại trở nên bần tính, có khi hung dữ lạ thường, lông lộn như nổi cơn điên, liên tục húc phá vào vách chuồng, cửa chuồng để mong được thoát thân. Trong trường hợp đó nếu thấy người lại gần nó dám chồm tới tấn công ngay, không chút e dè sợ hãi.

Thế nhưng, khi thuần dưỡng loại heo to này, điều mà bất cứ ai cũng tỏ ra lo lắng là không biết chúng có chịu ăn uống để sống hay không. Nếu do quá nhát mà không chịu ăn uống trong mấy ngày liền thì... chỉ độ một tuần là phải đem ra... cân thịt! Vì con heo đã bỏ ăn thì rất mau sụt cân, xuống sức, thử hỏi người nuôi nào lại không lo?

Cách thuần dưỡng loại heo lứa hoang dã này cần phải tiến hành từng bước như sau:

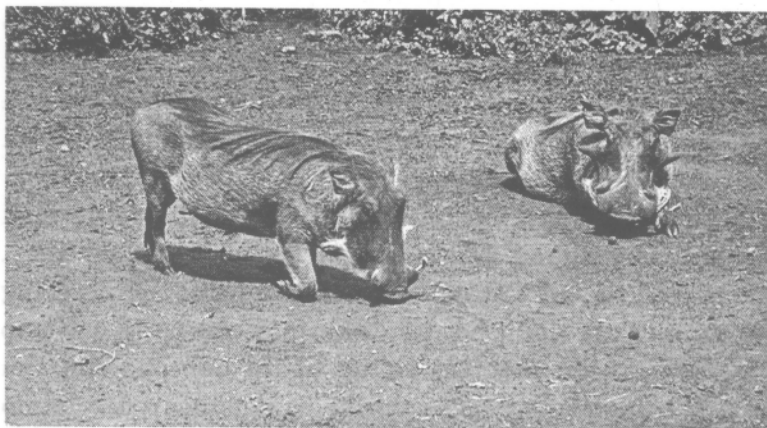
- Chuồng nuôi chúng phải làm ở nơi thật sự yên tĩnh nơi vắng người qua lại, xa khu vực chợ búa đông đúc, trường học ồn ào, lại xa đường quốc lộ để tránh tiếng còi xe, tiếng động cơ máy móc đinh tai nhức óc... Những tiếng động đó sẽ làm cho con heo quen sống ở rừng khiếp sợ thêm mà thôi.

- Trước khi thả heo mới này vào chuồng, ta nên cù

bị sẵn đầy đủ các thứ thức ăn nước uống để nó nhờ đó mà ăn uống trong vài ngày đầu còn... lạ nước lạ cái. Những ngày đầu này ta phải lánh mặt để con vật còn lạ chuồng đó được yên tĩnh nghỉ ngơi cho mau hồi sức và bớt được phần nào sợ hãi.

- Sang ngày thứ ba tính từ ngày bắt heo về nuôi ta mới khê khàng đến chuồng trong chốc lát để xem... động tĩnh ra sao. Tốt nhất là nên cẩn thận... đánh tiếng từ xa như cất tiếng nói nhỏ nhẹ một câu băng quơ nào đó, hay ho lên một vài tiếng, ngấm báo cho con thú hoang trong chuồng biết trước sẽ có người sắp đến để nó có đủ thời gian mà đối phó. Nếu con vật vừa nhác thấy bóng người đi đến là lo tìm đường lủ trốn thì cách tốt nhất là ta nên rút lui ngay. Nhưng, khi quay người ra đi cũng cố tranh thủ giây phút ngắn ngủi đó để quan sát sơ qua xem số thức ăn nước uống để sẵn trong chuồng trước đây mấy ngày còn hết ra sao. Nếu thức ăn còn nguyên vẹn thì đó là chuyện đáng buồn, cần phải lánh mặt thêm vài ngày nữa. Ngược lại, nếu thức ăn chỉ còn số ít, điều đó có nghĩa con heo đã chịu ăn chút ít. Còn nếu thức ăn đã hết sạch, thì tuy biết heo còn nhát ta cũng mạnh dạn cung cấp thức ăn tiếp cho nó ngay. Khi biết con heo rừng mới nuôi mà chịu ăn uống thì biết nó không thể chết, điều đó đủ giúp ta mừng rồi. Còn việc dạn người, thân thiện với người tập luyện cho nó không quá khó...

- Những ngày kế tiếp, dù có biết chắc con heo rừng đó đã hơi dạn người, ta vẫn chưa nên vội vã tìm cách tiếp cận nó, dù vẫn là với cử chỉ dịu dàng, thân thiện. Chỉ nên lợi dụng những dịp đến chuồng cho heo

ăn uống, ta cố tình nấn ná dừng chân lại thêm năm mười phút để nhìn băng quơ đầu đó (không nên hướng mắt nhìn thẳng vào mắt con vật đang lăm lét nhìn trộm mình) sau đó ra đi một cách êm thấm.

Hằng ngày ta cũng nên bày ra một công việc gì đó để làm, như ngồi đọc sách báo chẳng hạn, nhằm tạo cơ hội cho con heo rừng đứng trong chuồng nhìn thấy ta... cho quen mắt, để từ đó mới bớt sợ mà thân thiện dần.

Tóm lại, trong suốt thời gian thuần dưỡng động vật rừng nói chung và heo rừng nói riêng, tuyệt đối ta không nên đối xử thô bạo với chúng bằng cách la hét nạt nộ, và nhất là cầm roi vọt trên tay, dù chỉ để răn đe, hù dọa. Đôi khi chỉ với những lời nói êm dịu, chỉ những cử chỉ thân thiện của ta sẽ cảm hoá được con vật dễ dàng hơn, dù đó là con heo rừng hung tợn...

Phương pháp lai tạo heo rừng lai dòng F4 để làm giống

Hiện nay, có rất nhiều người muốn phát triển mạnh ngành chăn nuôi heo rừng lai, nhưng thực tế cho thấy đang có một trở ngại lớn là thiếu heo giống một cách trầm trọng.

Ai cũng biết giống heo rừng lai mà chúng ta hiện nuôi là “sản phẩm” tạo thành từ sự phối giống của heo đực rừng thuần chủng với heo nái cổ nội địa mà đồng bào dân tộc ít người vùng cao nguyên nuôi từ lâu đời nay. Những con heo lai này mới thuộc dòng F1 mang trong mình nó phân nửa máu heo rừng và phân nửa máu heo cổ nội địa.

Heo nái thì hiện có nhiều, nhưng heo nọc thì lại hiếm. Chúng hiếm do một phần từ trước đến nay bị săn bắt quá nhiều, một phần do sự ngăn cản của Công ước CITES (Convention International Trade Endanger Species) có văn phòng hiện đặt tại Geneve (Thụy Sĩ), mà nước ta đã gia nhập khoảng mười năm trở lại đây. Công ước Cites ra đời nhằm mục đích bảo vệ thú hoang dã nói chung khỏi bị săn bắt vì mục đích thương mại.

Vậy để phát triển ngành chăn nuôi này, việc cần làm trước tiên của chúng ta là bắt tay vào việc tạo con giống. Chỉ khi nào chủ động được việc tạo giống thì lúc đó việc phát triển ngành nghề chăn nuôi này mới gặp nhiều thuận lợi và có cơ hội để phát đạt. Thuận lợi vì không còn khan hiếm con giống để nuôi, mà còn làm hạ giá con giống xuống mức thấp, không còn cao đến mức trên dưới 200.000đ/kg (heo hơi) như hiện nay.

Do heo là loài mắn đẻ, mới bảy tám tháng tuổi heo cái đã bắt đầu động dục, mỗi năm đẻ được hai lứa, và mỗi lứa cho ra đời từ vài ba con đến gần chục heo con. Vì vậy, chúng ta có quyền lạc quan tin rằng chỉ cần bỏ ra khoảng thời gian vài ba năm để làm việc lai tạo ta sẽ có đủ giống heo rừng lai để nuôi.

Việc lai tạo từ các giống heo ngoại nhập lớn con với giống heo nội nhỏ con, để tạo ra giống heo lai có thân xác lớn, có phẩm chất thịt siêu nạc không thua gì heo ngoại nhập là việc trước đây hàng trăm năm ông bà ta đã thực hiện thành công.

Nhớ lại trước đây vài ba trăm năm ta chỉ có giống heo cỏ nhỏ con, nuôi giáp năm cũng chỉ cân nặng được hơn nửa tạ, sau cho lai với giống heo Hải Nam mới ra giống heo Hòn Chong (nay còn nuôi ở vùng Cà Mau và các vùng phụ cận) nuôi một năm có thể nặng đến gần tạ. Về sau, ông bà mình còn lấy giống Craonnais của Pháp cho phối với giống heo Bồ của Trung Hoa ra loại heo lai đặt tên là Bồ Xụ lớn con và nuôi rất mau lớn..

Rồi, trước đây hơn nửa thế kỷ, khi nhập về các giống heo bồ tượng như Yorkshire, Berkshire... người mình lại cho các giống heo này lai với heo Bồ Xụ để cho ra đời

một giống heo mới là heo Thuộc Nhiều, hiện nay nhiều vùng vẫn còn nuôi giống này do hợp phong thổ nên mau lớn và ít bệnh tật..

Trở lại việc tạo giống heo rừng lai (để làm giống) chắc hiện nay nhiều người cũng nghĩ đến và cũng đã bắt đầu thực hiện. Vẫn là heo đực rừng cho phối với heo cái nái nội địa, nhưng phải lai tạo liên tiếp bốn đời, từ đó mới có dòng heo rừng lai (F4) có khả năng di truyền đặc tính của heo rừng, trong đó có cả phẩm chất thịt tốt.

Phương pháp lai tạo như sau:

- **Bước 1:** Heo cha là đực rừng thuần chủng phối với heo mẹ là nái cổ nội địa (còn gọi là heo vùng thượng du) sẽ đẻ ra đàn heo con thuộc dòng F1 (mang $\frac{1}{2}$ đặc tính của heo cha). Nên lựa ra những con heo cái dòng F1 này mang những ưu điểm nổi trội nhất trong đàn như khỏe mạnh, dài đòn, mõng nở, vú to và đều, chân cứng cáp... để nuôi làm giống. Những heo cái không đạt chuẩn còn lại và toàn bộ heo đực nên dạt ra nuôi thịt.

- **Bước 2:** Heo cha là heo nọc rừng thuần chủng (con đực mới khác để tránh bị đồng huyết) cho phối với heo cái dòng F1 (vừa tạo ra đợt trước) sẽ đẻ ra đàn heo con thuộc dòng F2 (mang $\frac{3}{4}$ đặc tính của heo cha). Lần này lại lựa ra những con heo cái dòng F2 đạt chuẩn để nuôi tiếp làm nái giống sau này. Còn những heo cái trong đàn không đạt chuẩn, và toàn bộ heo đực cũng dạt ra nuôi thịt.

- **Bước 3:** Heo cha là heo nọc rừng thuần chủng (nên dùng con đực mới để tránh gây con bị đồng huyết) cho phối với heo cái dòng F2 sẽ đẻ ra đàn heo con thuộc dòng F3 (mang $\frac{7}{8}$ máu của heo rừng cha). Cũng như hai

lần trước, lần này cũng lựa ra những con heo cái dòng F3 đạt chuẩn để nuôi lớn làm giống. Những con heo cái còn lại không đạt chuẩn để giống cũng dạt ra nuôi thịt chung với tất cả heo đực trong đàn.

- **Bước 4:** Heo cha vẫn là nọc rừng thuần chủng (chọn đực mới để tránh bị đồng huyết) cho phối với heo cái dòng F3 (mang 15/16 đặc tính heo rừng cha). Như vậy đàn heo con lai rừng này chỉ mang một phần rất ít, không đáng kể đặc tính của dòng heo cổ nội địa của con nái mà thôi.

Sau bốn bước lai tạo liên tục như vậy, tất cả đàn heo con thuộc dòng F4 này được coi là tương đương với heo rừng thuần chủng, kể cả heo cái lẫn heo đực đều được dùng làm *heo giống* để sản xuất heo rừng lai sau này.

Nói rõ hơn, dòng heo lai F4 này có khả năng di truyền đặc tính của heo rừng thuần chủng đến các thế hệ con cháu về sau của chúng sau này. Dòng heo lai rừng F4 chính là giống “heo rừng nhân tạo” cả đực và cái đều được nuôi làm giống như heo rừng thuần chủng vậy.

Heo rừng lai dòng F4 này có hình dáng giống như heo rừng thuần chủng: cũng dài đòn, bụng thon, lưng thẳng, đầu nhỏ, mõm dài, cổ lồi, tai nhỏ mà vểnh lên, cặp răng nanh phát triển nhanh, chân dài, lông màu đen hoặc xám đen, lông bờm dài và dày, có ba chấu, ánh mắt hoang dại...

Heo rừng lai dòng F4 có sức đề kháng mạnh, và chịu đựng được sự kham khổ trong môi trường sống và cả cách ăn uống...

Trong việc lai tạo để có giống heo lai dòng F4 này, điều tối kỵ là tránh bị đồng huyết. Vì vậy, những heo

nái thuộc các dòng F1, F2, F3 và cả F4 đều phối hợp với heo đực rừng khác nhau.

Thực tế cho thấy sự đồng huyết có thể làm tăng thêm những đặc tính tốt của dòng heo, nhưng cạnh đó có thể di hại cho đàn con những đặc tính xấu của heo cha mẹ.

Vì nếu một trong hai con heo cha và mẹ có mang sẵn những gien xấu như thấp lùn, cụt đòn, sinh sản kém, hoặc đang mang trong thân chúng một thứ tật bệnh nào đó... thì đàn con của chúng sẽ phải mang những gien di truyền xấu này từ heo cha hoặc heo mẹ.

Thí dụ:

- Heo cha, heo mẹ cùng huyết thống với nhau, nhưng cả hai đều khỏe mạnh thì đàn con chúng sẽ khỏe mạnh cả.
- Nếu heo cha khỏe mà heo mẹ lại vướng bệnh (cả hai cùng chung huyết thống) cho phối nhau, đàn con của chúng thế nào cũng có con khỏe, con bệnh.
- Heo cha heo mẹ cùng chung huyết thống và đều có bệnh, phối nhau sẽ ra đàn con thừa hưởng các gien xấu của cha mẹ cả.

Chọn heo để giống

Heo nuôi cho sinh sản sau này dù là heo rừng hay heo rừng lai cũng phải chọn lựa ra từ những con to lớn nhất, sớm sơ nhất trong đàn mà nuôi. Những heo con từ nhỏ cho đến ngày lễ bầy mà không vương tật bệnh gì là những con có sức khỏe tốt, có sức đề kháng mạnh, nuôi tiếp sẽ lớn nhanh.

Còn nếu chọn lựa từ heo lúa, tức heo được năm sáu tháng tuổi trở lên, ngoài việc biết rõ lý lịch của nó, còn phải xem sức khỏe của nó tốt xấu ra sao. Nên chọn những heo năng động, không kén ăn và ăn ngon miệng, mũi màu hồng ươn ướt, mắt sáng lanh lợi, lông có sắc bóng và mềm... những dấu hiệu biểu lộ ra ngoài đó giúp cho ta biết con heo đó có sức khỏe tốt.

Càng khắt khe với chính mình trong việc chọn lựa ra những con heo đạt chuẩn để làm giống ta càng gặt hái được nhiều thành công hơn trong việc nuôi heo để giống.

- **Cách chọn heo đực:** Heo đực làm giống, nếu tốt có thể nuôi đến bốn năm năm trở lên mới thải ra vỗ

béo bán thịt. Trong suốt thời gian dài đó nó đem lại cho ta biết bao nhiêu là nguồn lợi. Vì vậy với người nuôi heo nhiều kinh nghiệm, không ai lại cho phép mình dễ dãi trong việc chọn lựa heo đực để nuôi. Do đó, cách chọn heo đực để giống còn kỹ lưỡng hơn cách chọn heo cái để giống nữa.

Nếu heo đực thuộc giống heo rừng thuần chủng, nên nuôi loại heo mới được vài ba tháng tuổi. Do chúng còn khờ dại, chưa quá nhát người nên dễ thuần dưỡng hơn loại heo rừng đã già tháng tuổi.

Nếu heo đực thuộc heo lai dòng F4 thì ngoài việc chọn con có vóc dáng cao to, bốn chân chắc khỏe, năng động, không bị dị tật, còn phải chú ý kỹ đến bộ phận sinh dục của nó xem tốt xấu ra sao. Nên chọn những con có đủ hai dịch hoàn to và đều, biau dái không xệ, không thông xuống. Dương vật của heo phải thẳng và nằm trong da bao. Heo đực làm giống cũng chọn những con có đủ 6 cặp vú đều đặn và không có vú lép.

Đặc biệt, cần phải chọn nuôi những heo đực có tính hiền lành (heo rừng lai cũng có những con tính hung dữ như heo rừng từ lúc còn nhỏ tháng tuổi). Vì rằng heo đực có hiền mới dễ dạy, mới dễ tập luyện đi vào nề nếp. Mà khi đã thuần rồi thì nạt nộ chúng biết sợ, sai bảo chúng biết nghe lời. Trái lại, gặp heo nọc dữ, lúc nào chủ nuôi cũng phải lo cảnh giác cao độ, nếu chủ quan có ngày sẽ mang họa với nó. Nhất là nuôi phải những heo nọc rừng già, sức khỏe mạnh như... trâu, mồm bạnh ra với cặp nanh to cong vòng lên như cặp ngà của voi Ma mút, lúc nào cũng muốn gây sự. Vì vậy, việc thuần hoá heo nọc được thuần thực, hiền lành là việc không ai dám lơ là.

- **Cách chọn heo cái để giống:** “Mua heo chọn nái”, đó là kinh nghiệm quý báu đã có từ ngàn xưa của ông bà ta xưa. Vì rằng, nuôi được con heo nái tốt ta sẽ được... nhờ cậy nó ba bốn năm liền hoặc hơn nữa. Nái tốt là nái sinh sản tốt, đẻ đều và đẻ sai, như vậy có khác chi một... máy in tiền giúp ta phát tài, phát lộc?...

Chọn heo để nái, dù đó là heo cỏ nội địa hoặc heo rừng lai dòng F4, ta cũng phải chọn theo những tiêu chuẩn sau đây:

- Nếu là heo tơ, ta nên tìm hiểu kỹ lý lịch của heo mẹ, xem mẹ nó là thuần chủng cỏ nội địa hay heo rừng lai thuộc dòng F mấy, để căn cứ vào đó mà tiếp tục lai tạo ra giống thuần hơn (F4).

- Nếu là heo nái đã sinh sản được một vài lứa thì nên chọn những nái tính hiền mà nuôi. Nái dữ dễ sinh sẩy thai do thường xuyên gây hấn với đồng loại, và cũng gây trở ngại, nếu không muốn nói là nguy hiểm cho chủ nuôi, mỗi khi cần tiếp cận chúng để cho ăn uống, chăm sóc. Chắc chắn những con được chọn đều là heo sinh sản tốt, mắn đẻ và nuôi con khéo...

Và, dù là heo lứa hoặc heo con, heo đã sinh sản, ta cũng chọn nuôi những con có thân mình cân đối, khỏe mạnh, năng động, móng nở nang (sinh đẻ dễ), đủ sáu đôi vú và bộ phận sinh dục không có khuyết tật gì...

Những heo nái có tật kén ăn, ăn ít hoặc có nét ăn xấu cũng không nên chọn nuôi...

Phương pháp nuôi heo đực giống

Heo đực lúc nhỏ mới được vài ba tháng tuổi, con nào tính cũng hiền như heo cái, kể cả giống heo rừng và heo rừng lai cũng vậy. Thế nhưng, khoảng bốn tháng tuổi trở đi, chúng bỗng đổi tính đổi nết, ưa húc phá chuồng trại, làm xáo trộn cuộc sống vốn bình lặng của các heo khác sống tập thể trong chuồng, nhất là những heo cái.

Hiện tượng gây náo động đó không phải là do nó “ăn no rừng mỡ” như một số người lầm tưởng, mà là những con heo đực chưa thiến đó đã bắt đầu bước sang tuổi động dục.

Heo đực ở lứa tuổi này nếu cho phối với heo nái đang đến kỳ “lên giống” cũng có thể đậu thai, mặc dù tinh trùng nó còn ít và yếu. Đàn con sinh ra không hy vọng được khỏe mạnh, sớm sơ.

Heo đực chỉ có khả năng phối giống tốt từ tháng tuổi thứ 6 hoặc thứ 8. Nuôi heo rừng lai và heo cỏ nội địa, heo đực sáu tháng tuổi đã bắt đầu phối giống tốt. Đực ở vào tuổi này mỗi lần phối giống có thể xuất hơn 100 phân khối tinh dịch (mỗi phân khối tinh dịch có khoảng 250 triệu tinh trùng).

Đĩ nhiên, trong đàn heo con, chỉ những heo đực nào tốt tướng, đạt chuẩn để giống mới được giữ lại nuôi làm giống. Còn những heo đực đèo đẹt hoặc không cần thiết để giống thì chủ nuôi nào cũng đem thiến từ khi chúng mới được một tháng rưỡi tuổi, chứ không để “già” hơn. Thiến vào lúc heo con chưa lể mẹ, còn bú nó mới mau lại sức và lớn nhanh. Đực đã thiến thì hiền lành, chậm chạp, nuôi mau lớn và sau này phẩm chất thịt mới được thị trường ưa chuộng.

- **Phải nuôi xa khu vực nuôi heo cái:** Heo đực chọn ra để giống, khi được bốn tháng tuổi là tuổi sắp động dục thì nên bắt ra nuôi riêng mỗi con một chuồng, cách ly khỏi đàn heo cái.

Chuồng nuôi heo đực phải nằm cách xa khu vực nuôi heo cái khoảng vài mươi mét trở lên mới tốt, như vậy là tránh để heo đực, cái không thấy được nhau.

Heo đực ở tuổi này rất sung sức, hề thấy bóng dáng heo cái là nó muốn phá chuồng mà ra, nhất là khi “đánh hơi” được mùi đặc trưng của heo cái đang đến kỳ động dục thì heo đực trở nên hưng phấn lạ thường, nó chạy tới chạy lui lằng xằng rồi rít như muốn phá chuồng cho sập mà ra.

Vì bản tính heo nọc hung hăng như vậy nên chuồng nuôi nó cần phải làm chắc chắn, vững chãi, vách ngăn phải đủ cao (trên 1,2m) rộng khoảng 10m², như vậy mới mong cầm giữ nó được.

- **Tập vào nề nếp:** Ở tuổi trưởng thành, heo đực nào cũng sung sức và tỏ ra hung dữ. Lúc nhỏ nó hiền bao nhiêu thì khi lớn nó lại dữ bấy nhiêu. Nếu không được luyện tập cho vào nề nếp, ta sẽ khó lòng điều khiển và sai khiến được nó.

Không hiếm những người nuôi được con heo nọc tốt nhưng do nó quá dữ dám tấn công lại mình nên cuối cùng đành phải đem thiến để nuôi thịt.

Việc huấn luyện cho heo đực thuần tính nên bắt đầu từ khi nó còn là chú heo con chưa dứt sữa mẹ, chứ đừng chờ đến lúc nó khôn lớn, đã “cứng đầu” khó bảo. Tập dạn với chủ bằng cách hằng ngày bắt ra tắm chải, rồi vuốt ve nựng nịu cho nó “quen hơi bén tiếng” dần với mình. Cứ kiên nhẫn tập như vậy cho đến khi nào mỗi khi thấy bóng dáng mình từ xa đi đến là nó tách ra khỏi đàn để chạy đến, thì coi như bước đầu tập luyện đã thành công...

Khi bắt ra nuôi riêng, hằng ngày ta vẫn tìm dịp tiếp cận với nó, vẫn tắm chải, vẫn dùng tay vỗ về tỏ ý thân thiện với nó, và nhất là tự mình đến cho nó ăn uống mỗi bữa.

Tuy vậy, từ đây, bên cạnh sự biểu tỏ tình cảm thân thiết đó của mình, như mỗi khi heo phạm vào một lỗi gì như ăn uống vung vãi chẳng hạn, ta cũng nên cho nó thấy cái “uy” của mình để nó biết sợ mà chừa. Vì ở vào lứa tuổi trưởng thành này, tính bướng bỉnh của heo đực bắt đầu bộc lộ dần ra.

Do sự hưng phấn trong mình bốc lên đến cực độ nên heo đực như bị kích thích lên cơn điên, lúc nào cũng muốn phá phách chuồng trại bất kể ngày đêm, đến nỗi không màng đến việc ăn uống.

Tuy hung dữ, nhưng do được tập luyện từ trước nên nó cũng biết kiêng sợ ngọn roi hay cây gậy của ta đang lăm le muốn đánh nó. Chỉ cần nghe một vài câu nạt nộ to tiếng, và kèm theo mấy cú đập chát chúa vào vách

chuồng để thị uy, cũng đủ làm cho sự hung hăng trong nó bị chùng xuống ngay.

Trong việc tập luyện heo nọc đi vào nề nếp, cách tốt nhất vẫn là dùng lời to tiếng nạt nộ, tỏ ra mình không hề nhượng bộ trước sự hung hăng dữ dằn của nó, chứ không nên sử dụng roi vọt đánh đập tàn bạo. Roi vọt chỉ dùng để dọa là chính, chỉ đánh nhẹ vào mông vào má nó để điều khiển nó tới, lui, rẽ qua phải, trái. Chỉ khi nào nó tỏ ra nguy hiểm, dám tấn công lại mình thì lúc đó mới vọt cho một vài roi vào mông đủ đau để nó sợ mà thôi.

Khi đã được huấn luyện thuần thục, heo nọc trở nên dễ dạy, biết nghe lời. Mỗi lần ta đến mở rộng cửa chuồng với cây roi nhịp nhịp trên tay là nó biết sẽ đi đâu, làm gì. Và khi được lừa về, nó ngoan ngoãn vào chuồng chứ không dám... cự nự gì cả.

- **Để giữ khả năng truyền giống được tốt:** Muốn cho heo nọc có khả năng phối giống tốt, sử dụng được ba bốn năm trở lên, ta cần phải biết cách nuôi dưỡng chúng:

+ Heo đực rừng thuần chủng và cả heo rừng lai vốn là giống không thích hợp mấy với cách nuôi nhốt tù hãm trong chuồng (dù đủ rộng) lâu ngày được, do đó cần cho heo ra vận động ngoài trời khoảng vài ba giờ đến một buổi (buổi sáng) trong ngày mới tốt. Nhờ được vận động như vậy heo mới khỏe mạnh, có khung xương cứng chắc, biết ăn ngon miệng và khỏi bị mập ú. Muốn vậy, ngoài việc làm chuồng rộng rãi, thông thoáng mát mẻ, còn phải tạo khoảng sân nắng cạnh chuồng để mỗi sáng thả heo ra đó cho nó vận động tự do.

+ Chỉ nên cho heo nọc phối giống có chừng mực.

Heo mới một năm tuổi, mỗi tuần chỉ cho phối tối đa từ 2 đến 3 heo nái. Heo nọc 2 năm tuổi, mỗi tuần tối đa chỉ cho phối từ 3 đến 4 heo nái mà thôi. Vẫn biết heo nọc rất sung sức, nhiều con có khả năng phối được hai heo nái mỗi ngày, nhưng nếu tận dụng sức lực của nó quá mức độ, nó sẽ mau kiệt sức.

Điều tốt nhất là tuần nào cũng có sẵn heo nái lên giống để cho đực phối, dù chỉ một con cũng được. Không nên để cho heo nọc phối giống dồn dập nhiều ngày liên liên tiếp khiến heo mau kiệt sức. Và cũng tránh để heo nọc ngưng phối giống một thời gian dài rồi mới bắt đầu cho phối lại, vì như vậy nó trở nên... lười biếng, và heo nái cũng khó đậu thai.

- Khẩu phần ăn hằng ngày của heo nọc phải đầy đủ chất dinh dưỡng, trong đó không thể thiếu khoáng chất và vitamine. Sau mỗi lần phối giống xong, cần bồi dưỡng cho heo nọc nửa chục trứng gà (cho ăn sống), ăn thêm giá sống, lúa mòng, cháo đậu xanh để heo mau lại sức. Ngoài ra, cần cho uống nước cám pha ít muối.

Cách làm chuồng trại

Để nói đến heo rừng lai chắc nhiều người đều liên tưởng đến giống heo năng động, khỏe mạnh, vừa dữ tính vừa phá phách chuồng trại chứ không thuần thực như heo nhà, nên khi nuôi chúng cần phải lo chu đáo đến khâu làm chuồng trại cho chắc chắn mới mong cầm giữ nó được.

Thật ra, giống heo rừng lai này đa số có tính dữ hơn heo nhà, nhưng chúng chỉ dữ khi bị săn đuổi vào đường cùng chứ bình thường thì rất nhát, hề thấy bóng người đến gần là nhiều con đã chực dợm mình trốn chạy, hoặc tìm nơi kín đáo nhất gần đó như lùm bụi rậm rạp để ẩn núp. Với những con được thuần dưỡng từ nhỏ, dù là heo nọc cũng thuần tính, dễ sai khiến không khác gì các giống heo nhà.

Có điều đây là giống heo năng động, cả ngày thích chạy rong kiếm ăn đây đó, thích húc phá gốc cây, rào giậu, và ủi giúi đất đai để tìm con trùn, con dế và các thứ củ trong đất mà ăn. Vì vậy cách nuôi thả xem chừng thích hợp với tính năng động của chúng hơn là nuôi

nhốt. Tuy vậy, nuôi nhốt trong ngăn chuồng chật hẹp như cách nuôi heo nhà, heo rừng lai vẫn sinh trưởng tốt.

- **Chọn địa thế thích hợp để làm chuồng trại:** Nuôi heo rừng lai cũng chọn cho được địa thế thích hợp để làm chuồng trại mới có lợi.

Địa thế thích hợp ở đây là phải cách xa khu vực dân cư sinh sống, và phải là cuộc đất cao ráo và đủ rộng rãi, thoáng mát, màu mỡ...

- **Tại sao chuồng trại phải cần cách xa khu dân cư sinh sống?:** Nuôi heo rừng lai với số lượng ít độ một vài con, ba bốn con thì vấn đề chọn địa thế thích hợp để làm chuồng trại ta có thể không cần quan tâm đến. Nhưng, nếu cần nuôi với số lượng nhiều chừng vài mươi con trở lên thì bắt buộc phải nuôi cách xa khu vực dân cư sinh sống để tránh ô nhiễm và tránh cả tiếng ồn.

Xưa nay, hễ nói đến việc nuôi heo là ai cũng nghĩ đến vấn đề môi trường bị ô nhiễm, do chất thải của heo rồi nước tắm heo, nước dội chuồng... dù khâu vệ sinh có được giữ gìn chu đáo đến đâu cũng không tránh được mùi hôi thối, xú uế. Đó là chưa nói đến tiếng ồn do heo gây ra, do số nhân công lui tới làm việc réo gọi í ới với nhau... Quý vị cứ tưởng tượng tới bữa chưa kịp cho ăn, trước cảnh “cắm treo heo đói”, cả đàn heo cùng cất tiếng kêu lên eng éc đòi ăn, thì tiếng ồn ào khùng khiếp đó mang nhĩ nào mà chịu cho thấu! Cách tới bữa đòi ăn của con heo rừng lai cũng đâu khác gì con heo nhà?...

Mặt khác, điều có lẽ ít ai ngờ tới là chuồng trại nuôi heo rừng lai nằm cách xa khu vực dân cư sinh sống còn thích hợp với đời sống của giống heo này. Vì rằng, chúng thích sống ở nơi vắng vẻ, yên tĩnh, càng ít người lui tới

càng tốt, càng xa rời những âm thanh chất chứa của động cơ xe máy và nhất là tiếng người nói ồn ào từ khu vực chợ búa, trường học dội lại, chúng càng cảm thấy được... yên thân ngủ nghỉ...

- **Tại sao chuồng trại phải làm trên cuộc đất cao ráo?:** Heo là loài vật thích ở nơi cao ráo, sạch sẽ. Con heo rừng tuy khi kiếm ăn thường giúi mõm trong đất sinh dơ bẩn để tìm con trùn, con dế, con sò, con ốc mà ăn; và thường thích dầm mình trong những khu đầm lầy hàng giờ khiến toàn thân lấm lem gớm ghiếc. Thế nhưng, khi trở về nơi ngủ nghỉ chúng lại chọn cuộc đất cao ráo, sạch sẽ, có sẵn tàn cây che bóng mát bên trên (Thật ra ta cũng biết heo rừng thích ngâm mình trong bùn lầy không phải do chúng thích ở dơ, mà là có cơ hội cạ mình vào sinh lầy để tận diệt bọn ký sinh trùng như ve, vắt, bọ chét bám vào da để hút máu mà sống khiến heo bị ngứa ngáy toàn thân rất khó chịu. Thói quen ưa cạ mình vào gốc cây của heo rừng cũng nhằm vào mục đích này).

Vì vậy, khi lập chuồng trại nuôi heo rừng lai ta cũng nên chọn cuộc đất cao ráo, như cách nuôi heo nhà. Chuồng làm trên cuộc đất cao ráo sẽ không bị cảnh ao tù nước đọng, ruồi muỗi cũng như các loại vi trùng, vi khuẩn không còn đất sống nên heo được khỏe mạnh luôn, sống sờn sơ mau lớn.

Tuy vậy, ta cũng nên đào mương xẻ rãnh tạo hệ thống thoát nước hữu hiệu chung quanh khu vực chuồng trại để lúc nào nơi đây cũng được khô ráo, sạch sẽ.

- **Tại sao khu vực chuồng trại cần chọn nơi đất dai màu mỡ?:** Heo rừng lai cũng có lối sống như

heo rừng thuần chủng, chúng thích sống vùng có cây cối tươi tốt quanh năm, vừa cung cấp đầy đủ thức ăn tươi cho chúng, vừa có bóng mát giúp chúng sống khỏe mạnh hơn, ít tật bệnh hơn.

Chuồng trại nuôi heo rừng lai nếu làm nơi đất đai màu mỡ ta có thể trồng các thứ rau cỏ, cây trái dùng làm thức ăn nuôi heo, giúp hạ được chi phí thức ăn.

Vì vậy, những vùng đất xấu khô cằn bỏ hoang hoá lâu ngày không cày bừa cuốc xới trồng trọt, vì không có giống cây nào sống được thì dứt khoát không chọn nơi này làm chuồng trại nuôi heo rừng lai. Nơi mà đất đai khô cằn thì quanh năm nắng nóng, heo không những chậm phát triển mà còn bị lắm thứ bệnh tật tấn công.

Thà là chọn vùng cũng gọi là đất hoang vì đâu đâu cũng chỉ toàn có cây cao bóng cả, hoặc khu rừng chỉ có giống tre rừng mọc được mà thôi, còn có lợi hơn. Vì nơi cây cao bóng cả tuy thiếu cái ăn nuôi heo nhưng quanh năm mát mẻ vốn là môi trường sống thích hợp với giống heo rừng. Còn vùng chỉ độc có mỗi loại tre rừng “độc chiếm” xem ra lại có điều lợi vì có nơi cho heo rừng lai chui rúc ẩn nấp, có sẵn măng tre vốn là thứ thức ăn khoái khẩu của giống heo này.

- **Khu vực làm chuồng trại cần có sẵn nguồn nước ngọt và sạch:** Một điều không thể thiếu tại khu vực dự định làm chuồng trại nuôi heo rừng lai là phải có sẵn nguồn nước ngọt và sạch để lấy nước cho heo uống, tắm rửa và vệ sinh chuồng trại. Nếu cạnh khu vực nuôi heo mà có sẵn sông suối để có nước mà dùng thì không gì tiện lợi bằng. Không có sông suối thì ta phải nghĩ đến việc đào hay đóng giếng. Nếu thiếu hẳn nguồn nước

để dùng thì dù có tìm được cuộc đất rất ưng ý đi nữa cũng trở nên vô dụng.

CÓ BA CÁCH NUÔI HEO RỪNG LAI:

Xưa nay, khi bàn đến việc nuôi dưỡng thú vật rừng nói chung, nhiều người cho rằng dã là thú hoang dã thì con nào cũng khó nuôi, vì chúng vốn quen với đời sống phóng túng, tự do nên không thể thích nghi được với môi trường sống chật hẹp trong chuồng, trong lồng. Đã thế, mỗi giống loài lại quen với thức ăn riêng do chúng tự tìm kiếm lấy thì làm sao dễ dàng chấp nhận thứ thức ăn lạ của chủ nuôi ban phát cho.

Đó là chưa nói đến trở ngại lớn đối với chúng là phải sống chung đụng với con người, vốn là loài mà chúng coi như kẻ thù nguy hiểm nhất, chỉ thấy bóng dáng xuất hiện từ xa là đã khiếp sợ lo tìm đường chạy trốn.

Điều nhận xét đó không ai dám bảo là sai, nhưng với heo rừng lai thì lại khác. Heo rừng lai, dù mới chỉ lai có một đời (F1) vẫn dễ nuôi, dễ thuần thực không khác mấy heo nhà.

Với heo rừng lai, ta có thể tùy vào điều kiện đất đai sẵn có rộng hẹp ra sao mà nuôi theo một trong ba cách sau đây:

- **Cách nuôi nhốt:** Trong điều kiện đất đai chật hẹp, lại chỉ nuôi với số lượng ít, ta có thể nuôi heo rừng lai (nuôi heo thịt hay để giống) trong các ngăn chuồng chật hẹp như cách nuôi heo nhà. Ngăn chuồng nuôi heo nọc và heo nái nuôi con cần có diện tích rộng từ 8 đến 10m². Còn chuồng nuôi heo lứa khoảng 6m² cho mỗi con là đủ rộng.

Vật liệu làm chuồng nuôi heo rừng lai tốt nhất là dùng gạch, đá, cát, xi măng để xây vách ngăn và tráng nền chuồng như vậy mới bảo đảm được độ bền và chắc chắn. Mái lợp bằng tôn và phải cao hơn 2,5m để tránh nóng bức. Có điều vách ngăn cần được xây cao khoảng 1,4m cho heo nái và 1,6m ở chuồng heo nọc để ngăn ngừa chúng chồm phóng ra ngoài. Nền chuồng không thể tráng xi măng mà đủ chắc, cần phải “đúc” bê tông, như vậy giống heo này không thể dùng mõm mà đào bới thành hang lỗ để đào thoát ra ngoài được.

Heo rừng lai nuôi theo cách này tuy vẫn sinh trưởng tốt, nhưng có nhiều điều bất lợi so với hai cách nuôi khác, đó là do nuôi nhốt nên heo ít vận động dễ bị mập mỡ, do đó nuôi heo thịt theo cách này không có lợi vì phẩm chất thịt kém. Heo giống nuôi nhốt như vậy cũng không tốt vì cả heo nọc và heo nái đều thiếu vận động nên sức khỏe suy kém, ảnh hưởng xấu đến việc sinh sản.

Điều bất lợi lớn phải kể đến là vì nuôi tại chuồng nên hằng ngày ta phải cung cấp đầy đủ thức ăn cho heo, trong đó có vitamine và khoáng chất, vì heo không thể tự kiếm ăn thêm bên ngoài được nên chi phí thức ăn tốn kém nhiều. Đó là chưa tính đến những tổn hao qua công chăm sóc và giữ gìn vệ sinh chuồng trại...

- **Cách nuôi thả tự do:** Đây là cách nuôi heo của đồng bào dân tộc mà ta thường thấy khi có dịp ghé thăm các buôn làng của họ. Tại đây, do sống ở rừng, đất rộng người thưa, nương rẫy lại cách xa nhà ở nên họ nuôi heo không nhốt trong chuồng mà thả rông cho sống tự do như cách sống của heo rừng, gần như chẳng quan tâm đến việc phải cho ăn uống.

Mỗi sáng thức dậy, trước khi lên rẫy trồng khoai tía bắp, chủ nhà lừa heo vô rừng để mặc cho chúng tự do đi đây đi đó kiếm ăn trong đó suốt ngày rồi chiều tối tự động kéo nhau trở lại nhà.

Suốt ngày bầy heo ở trong rừng, theo luật sinh tồn, chúng biết lần mò tìm đến những nơi có thức ăn nước uống để tự nuôi sống, dù không no đủ cũng không đến nỗi bị chết đói, chết khát. Nhờ biết sống kham khổ nên chúng ăn được các loại rau rừng cỏ dại, tự đào bới khoai củ, các thứ rễ cây mà ăn. Và khi khát, biết tìm ra sông suối để uống nước.

Tối lại, trở lại nhà, chủ nuôi mới cho ăn thêm bữa ăn bổ sung gồm có cám giã trộn với bắp, khoai và rau, sau đó lừa heo vào chuồng hay ở dưới nhà sàn, ngủ chung với các giống gia súc, gia cầm khác.

Nhà ở của đồng bào dân tộc đều là nhà sàn cất cao lên khỏi mặt đất chừng vài ba mét (những căn nhà sàn xưa còn sót lại cất cao đến 4m, vì thời xa xưa thú dữ còn nhiều) có thang để lên xuống. Mặt sàn bên trên là nơi người ở, còn bên dưới để nhốt gia súc, gia cầm, chung quanh có vòng rào bằng cây gỗ chắc chắn để ngăn chặn thú dữ đêm hôm leo hánh đến giết hại vật nuôi.

Nuôi heo theo cách thả rông như vậy có nhiều điều lợi:

- Chỉ tốn tiền mua con giống và gần như không tốn kém thức ăn. Mà nhiều khi con giống để tăng bầy đàn cũng không phải tốn tiền mua, vì heo nái nhà đến kỳ động dục vào rừng đã có heo dục rừng tìm đến phối giống và hơn ba tháng sau đã có một đàn con...

- Heo được vận động ngoài trời suốt ngày nên con

nào cũng khỏe mạnh, năng động, có sức đề kháng cao, ít tật bệnh.

- Heo mẹ sinh đẻ dễ dàng, bầu heo con khỏe mạnh, ít hao hớt.

Nhưng, nuôi theo cách này chuồng trại phải nằm cách xa khu vực đồng ruộng, vườn tược trồng hoa màu cây trái như vậy mới không bị đàn heo kéo đến phá hại.

- **Cách nuôi heo trong vòng rào:** Nuôi heo rừng lai trong vòng rào là cách nuôi phối hợp giữa hai cách nuôi nhốt và nuôi thả rông vừa đề cập ở phần trên. Cách nuôi này có nhiều ưu điểm nên được nhiều người ưa thích và được áp dụng rộng rãi ở nhiều nơi.

Nuôi trong vòng rào chỉ cần có cuộc đất đủ rộng, chừng một vài trăm mét vuông trở lên là có thể nuôi được từ mười con heo rừng lai trưởng thành trở lên. Và nuôi theo cách này không đòi hỏi chuồng trại phải làm tận các vùng sâu vùng xa, mà gần khu vực dân cư sinh sống cũng được miễn là khâu vệ sinh chuồng trại được chăm lo thật tốt. Và do heo được nuôi trong vòng rào nên cũng không phải lo đến việc chúng phá hại hoa màu cây trái của người khác, cho nên chỉ cần ra vùng ngoại ô các tỉnh thành là nuôi được rồi.

Trước hết, cũng phải chọn cho được thửa đất cao ráo và đủ rộng như ý muốn để làm chuồng trại. Nhưng, cái khoản được coi là tốn kém nhất trong khâu làm chuồng trại lại chính là vòng rào bao quanh khu vực chăn nuôi.

Vòng rào càng làm chắc chắn, bền bỉ càng dùng được lâu ngày và ngăn ngừa được heo rừng lai đào hang hốc để đào thoát ra ngoài theo tập tính vốn có tự nhiên của chúng.

Chúng ta đã biết loài heo rất thích nơi ở mát mẻ, không thích hợp với vùng nóng nực và lạnh lẽo. Vì heo chỉ có hạch mồ hôi ở mõm chứ không có hạch mồ hôi ở da, cho nên vào mùa nắng hạn heo nhà thích được tắm, còn heo rừng (hay heo thả rông) thích đào hang hố để nằm hoặc dầm mình trong các vũng lầy để tự điều hoà thân nhiệt tạo cảm giác dễ chịu. Tất nhiên chúng cũng có thói quen thích ủi giũ đất cát lên để tìm giun dế và các thứ củ rễ có trong đất để ăn. Còn việc heo không chịu được rét vì lông heo mọc quá thưa không đủ sức ngăn ngừa khí lạnh bên ngoài xâm nhập vào người.

Quanh khu vực rào giậu phải đào móng sâu chừng 50cm, từ đó xây tường bao cao lên khỏi mặt đất cũng khoảng 50cm nữa (cả móng lẫn tường bao bên trên cao một mét, và tốt nhất là nên xây tường 20). Phần trên mặt tường bao còn căng kỹ lưới B40 loại cộng lớn mới đủ độ bền.

Trong khu vực nuôi, nếu muốn, ta phân ra thành nhiều ô lớn nhỏ khác nhau. Mỗi ô chuồng như vậy cũng phải xây móng thật chắc bên dưới, cũng có phần tường bao và lưới B40 rào giậu kỹ bên trên. Mỗi ô đều trở cửa với đủ chốt khoá chắc chắn để heo và người chăm sóc ra vào khi cần thiết.

Chúng ta cứ tính mỗi con heo nái cũng như heo nọc cần sống trong một ô chuồng rộng 10m². Và loại heo lứa độ 6m² một con. Như vậy, nếu nuôi tập thể độ 10 heo nái thì ô chuồng cần rộng đến 100m² mới vừa. Riêng heo nọc phải nuôi mỗi con một ngăn chuồng, và nên nuôi cách xa chuồng nuôi heo nái để ngăn ngừa nó “đánh hơi” được heo nái mà nổi cơn hưng phấn phá phách chuồng trại, không màng đến ăn uống nên dễ mất sức.

Trong mỗi ô chuồng cần có một mái nhà để heo có chỗ trú ngụ. Mái chỉ làm đơn sơ nhưng chắc chắn, lợp lá hay tôn cũng được. Chiều rộng của mái chỉ cần choán 1/3 đến 1/2 ô chuồng mà thôi, vì heo rừng lai cũng cần có đủ chỗ trống trải bên ngoài để sưởi nắng hoặc vận động ngoài trời. Mái chuồng cần có độ cao khoảng 2,5m với nền đất chứ không cần phải tráng xi măng hay lót gạch tàu cho tốn tiền.

Ngoài ra, bên trong và ngoài khu vực nuôi heo trong vòng rào này nếu có sẵn nhiều cây cao bóng mát che phủ thì ta khỏi tính đến chuyện phải trồng gấp những cây cho bóng mát này.

Cũng có một cách khác để nuôi heo rừng lai trong vòng rào mà hiện nay có nhiều nông trại áp dụng là nuôi tập thể cả đàn heo rừng lai cho chúng sống chung đụng tự do với nhau như sống trong môi trường hoang dã vậy. Chỉ cần trưng dụng một khu vườn tạp có sẵn các thứ cây cỏ, lùm bụi, cây thấp chen lẫn với cây cao để có sẵn thức ăn và nơi mát mẻ để heo có chỗ ẩn nấp. Hoặc đó là một khoảnh vườn cao su già cỗi, có tiếp tục khai thác mủ cũng không đủ sở phí nên xây vòng rào vây kín lại nuôi heo rừng lai có lợi hơn..

Nuôi heo rừng lai theo cách thả trong vòng rào, hằng ngày heo vẫn có thể tự túc được một phần thức ăn trong khu vực chúng sống. Chủ nuôi chỉ cho ăn bổ sung một đến hai bữa cầm chừng mà thôi. Điều lợi là heo nuôi theo cách này ta khỏi bổ sung vitamine và khoáng chất nữa.

Thức ăn nuôi heo rừng lai

Heo rừng lai thừa hưởng tính ăn uống kham khổ của heo rừng thuần chủng nên được coi là giống dễ nuôi. Nó có thể được coi là con heo... của nhà nghèo.

Thức ăn chủ yếu của heo rừng lai có nguồn gốc thực vật. Nước ta là nước chuyên về nông nghiệp nên loại thức ăn này vừa rẻ vừa có quanh năm. Đó là các thứ rau cỏ, củ quả, chiếm đến 90% trong khẩu phần, và chỉ 10% thức ăn tinh mà thôi.

Chính vì heo rừng lai không kén thức ăn như vậy nên nuôi chúng sự tốn kém về khâu thức ăn quá nhẹ, nếu so với việc chạy ăn nuôi heo nhà thì sự tốn kém đó quả không đáng là bao.

Hơn nữa, giống heo lai này nhỏ con (trung bình heo cái nặng trên dưới 35kg, vào heo đực nặng từ 50-60kg) nên ăn ít. Mỗi ngày một con heo trưởng thành chỉ ăn khoảng 3kg thức ăn xanh là rau cỏ, củ quả, và khoảng 200g thức ăn tinh mà thôi.

Thực tế đã có nhiều hộ nuôi heo rừng lai với thức ăn nghèo nàn dinh dưỡng như chuối cây (thái mỏng hay

bầm nhỏ), thân cây bắp non, bèo tây, rau lang, rau muống, củ khoai mì, khoai lang, củ hỗn hợp... Và mỗi bữa chỉ cho uống một chậu nước cám pha với chút muối, nhưng thấy heo vẫn ăn ngon miệng và vẫn sống khỏe...

Từ đó, nhiều người mới nghĩ rằng, càng cho ăn uống kham khổ như vậy, phẩm chất thịt heo rừng lai mới giống với thịt heo rừng, đang được thị trường ưa chuộng.

Điều này cũng có phần đúng, vì heo ăn được nhiều thức ăn xanh và ăn ít thức ăn tinh cũng là lý do khiến thịt nó nhiều nạc. Cộng vào đó còn có nguyên nhân heo được nuôi theo cách thả rông, được vận động nhiều nên mới không bị mập ú, tỷ lệ mỡ cao.

Thật ra, heo nhiều nạc ít mỡ cũng còn do ở dòng giống, chứ không hẳn nuôi nó với thức ăn kém dinh dưỡng là nhiều nạc đâu! Bằng chứng cho thấy các giống heo nhà như Yorkshire large White có xuất xứ tại Anh quốc nhưng không được nổi tiếng, đến khi được nhập vào Canada và Mỹ vào giữa thế kỷ 19, được các nhà chuyên môn cho lai tạo thành giống heo hoàn thiện siêu nạc từ đó mới nổi tiếng khắp thế giới (nước ta lần đầu tiên nhập giống heo siêu nạc này về nuôi từ năm 1932). Giống heo Danois cũng vậy, tại nơi xuất xứ là Đan Mạch vừa thân mỏng lại cao, chất lượng thịt không ngon nên kén người nuôi. Thế nhưng khi được Pháp và Bỉ nhập về rồi cho lai tạo hoàn thiện lại thành giống heo siêu nạc nổi tiếng khắp thế giới... Những giống heo được lai tạo hoàn thiện này vẫn được khuyến cáo phải cho ăn với khẩu phần ăn giàu chất dinh dưỡng gồm đủ chất bột đường, đạm, béo... và lượng rau cỏ, củ quả chỉ chiếm khoảng 50% mà thôi, nhưng chất lượng thịt vẫn có tỷ lệ mỡ ít.

Heo ăn được nhiều rau cỏ là điều tốt, nhưng cũng phải cho ăn thứ rau cỏ non tươi, thứ củ quả không hư giập, úng thúi mới tốt. Các thứ rau cỏ đã già héo vàng úa, các thứ củ quả bị sâu, sùng hay giập nát dù bán rẻ như cho không cũng không nên mua cho heo ăn.

Rau cỏ nói chung là thức ăn gồm các thứ cỏ tươi (cỏ tự nhiên hay cỏ trồng), các thứ rau như rau lang, rau muống, và các thứ thân cây, lá cây còn xanh như so đũa, trà gigantea, cỏ họ đậu... gọi chung là thức ăn xanh.

Trong thức ăn xanh có chứa nhiều chất dinh dưỡng (protein và vitamine) lại chứa nhiều nước nên heo ăn rất ngon miệng. Thức ăn xanh lại dễ tiêu hoá, tránh được chứng táo bón. Rau cỏ càng xanh tươi càng chứa nhiều vitamine, nhất là vitamine C.

Rau mua ở chợ hay cắt tại ao nhà trước khi cho heo rừng lai ăn cần phải rửa kỹ nhiều nước. Tốt nhất là nên sát trùng bằng cách ngâm rau vào dung dịch thuốc tím pha loãng (cứ 1g thuốc pha với 10 lít nước), sau đó vớt ra xả lại mới cho heo ăn.

Cỏ thu cắt ở ngoài đồng về, và ngay cỏ trồng tại vườn nhà cũng nên rửa kỹ với nước sạch để loại bỏ những tạp chất, và những chất độc hại khác có thể vương vãi vào cỏ để tránh ngộ độc cho heo.

Thức ăn tinh chỉ chiếm một số lượng nhỏ trong khẩu phần ăn của heo rừng lai (10%), nhưng hàm lượng dinh dưỡng khá cao. Trong thức ăn tinh có chứa nhiều chất dinh dưỡng quan trọng cần thiết cho sự sinh trưởng của heo là: chất đạm, chất bột đường, chất béo, chất khoáng và vitamine.

Ta cần biết rõ chức năng của từng chất dinh dưỡng

để tùy trường hợp mà bổ sung đúng mức trong khẩu phần ăn của heo rừng lai:

- **Chất đạm:** Trong khẩu phần ăn của heo rừng lai nếu thiếu chất đạm thì các tế bào không được nuôi dưỡng đúng mức dẫn đến việc các cơ quan như hô hấp, tuần hoàn, tiêu hoá bị đình trệ mọi hoạt động rồi suy yếu dần, dẫn đến việc heo chậm lớn và có thể ốm đau mà chết.

Chức năng của chất đạm là góp phần tạo ra xương, thịt, da, lông, giúp heo có sức khỏe tốt và phát triển cơ thể tốt hơn.

Thức ăn của heo có hai nguồn đạm: đạm thực vật và đạm động vật.

Đạm thực vật có nhiều trong bánh dầu, đậu xanh, cám lau (cám nhuyễn), tấm gạo, bắp và các thứ khoai củ.

Đạm động vật có nhiều trong cá, thịt, được chế biến ra dạng bột như bột cá, bột thịt.

- **Chất bột đường:** Trong khẩu phần ăn của heo rừng lai cũng không thể thiếu chất bột đường, vì chất này rất cần thiết cho sự sinh trưởng của heo, giúp heo sống năng động. Chất bột đường có chức năng cung cấp nhiệt lượng và nhiệt năng cho heo. Vì vậy, nếu thức ăn thiếu chất bột đường thì heo không những chậm lớn mà còn suy yếu do bộ máy tiêu hóa của nó hoạt động kém.

Nên nuôi heo rừng lai bằng gạo lức (chứa 71% chất bột đường), bắp vàng (74%), cám lau (54%), khoai lang, khoai mì cũng chứa nhiều chất bột đường cho heo rừng lai ăn rất tốt.

- **Chất béo:** Chức năng của chất béo là cung cấp nhiệt lượng và nhiệt năng cho heo, nhờ đó mà heo sống

khỏe và mập mạnh. Với heo rừng lai ta nên hạn chế chất béo trong khẩu phần ăn, vì nếu ăn nhiều quá heo sẽ bị tiêu chảy.

Chất béo có nhiều trong mày đậu xanh, bánh dầu, cám nhuyễn, bột thịt, bột cá...

- **Chất khoáng:** Chức năng của chất khoáng là vừa kiến tạo vừa bảo vệ các tế bào giúp cơ thể đồng hoá chất đạm, chất béo. Vì vậy, thức ăn nuôi heo rừng lai mà thiếu chất khoáng thì các chất bổ dưỡng như đạm, bột đường, chất béo cho heo ăn vào cũng không đem lại kết quả gì vì không được đồng hoá. Do đó, các cơ quan của heo mới bị suy nhược, mất năng lực đề kháng dẫn đến chậm lớn ở heo thịt, và ảnh hưởng xấu đến sự sinh sản của heo nọc, heo nái.

Trong chất khoáng có ba chất chính sau đây: Chất vôi (Ca), Phosphore còn gọi là chất lân (P) và chất muối. Chất vôi góp phần cấu tạo khung xương, răng... Chất lân (P) ảnh hưởng đến việc đậu thai của heo nái, đến sức tăng trưởng của heo con. Còn chất muối góp phần vào việc giúp heo ăn được nhiều, giúp tiêu hoá thức ăn tốt.

Thế nhưng, không nên cho heo ăn nhiều muối vì dễ bị ngộ độc: nhẹ thì tiêu chảy, còn nặng ảnh hưởng xấu đến hệ thần kinh.

Ngoài ba chất vôi, phosphore và muối thuộc nhóm đại khoáng, trong khẩu phần ăn của heo rừng lai cũng cần được cung cấp một số lượng không nhiều về tiểu khoáng, còn gọi là khoáng vi lượng như đồng, sắt, manganese, cobalt... Những khoáng vi lượng này có nhiều trong đất và rau cỏ tươi, vì vậy nếu heo nuôi thả rông tự chúng kiếm ăn đầy đủ các chất này ta khỏi cho ăn nữa.

- **Vitamine:** Vitamine rất cần thiết cho sự sinh trưởng và sinh sản của heo rừng lai. Nhưng heo chỉ đón nhận nguồn vitamine từ thức ăn mà chủ nuôi dành nuôi chúng hằng ngày, chứ tự bản thân heo không có khả năng tự tạo được vitamine để sống.

Heo rừng lai cũng cần các vitamine ADE và vitamine nhóm B.

Vitamine A có nhiều trong rau cỏ tươi non như rau lang, rau muống; trong củ quả có chất carotène như bắp vàng, cà rốt, bí đỏ, khoai lang bí...

Vitamine D có tác dụng đồng hoá chất khoáng giúp bộ xương heo được cứng cáp, sống năng động. Nếu thức ăn hằng ngày thiếu vitamine D, heo con bị còi xương, chân đi xiêu vẹo. Với heo rừng lai nuôi thả rông hay thả trong vòng rào hằng ngày được tắm nắng sáng ngoài trời chúng sẽ có đủ vitamine D để sống, vì trong tia nắng sáng có tia cực tím tác động lên chất cholesterol trong mỡ sinh ra vitamine D.

Vitamine E ảnh hưởng đến sự sinh sản của heo nọc và nái. Nếu thiếu vitamine E trầm trọng thì các tế bào sinh tinh trùng của heo nọc bị suy yếu nên tinh trùng ít dẫn đến nọc phối giống không đậu thai. Còn heo nái dù đậu thai thì sau này bào thai sẽ chết trong bụng heo mẹ. Nên những heo có hiện tượng thiếu vitamine E ta nên cho chúng ăn nhiều lúa mòng, giá đậu, cám lau, bánh dầu, mạch nha.

Vitamine nhóm B mà heo rừng lai cần được bồi bổ đầy đủ là B1, B2 và B12.

Vitamine B1 có tác dụng đồng hoá chất bột đường và tiêu diệt các chất axit hữu cơ giúp heo biết thèm ăn

và ăn ngon miệng. Nếu trong khẩu phần ăn thiếu vitamine B1 như cám gạo, bột bắp, bột cá, bánh dầu... heo không những chỉ bị biếng ăn mà còn có triệu chứng bị bệnh thần kinh như co giật, niềng đầu, hô hấp kém.

Còn vitamine B2 có tác dụng đồng hoá các loại đạm. Thiếu vitamine B2 heo con xù lông, sụt cân, chân sau đi xiêu vẹo và thường bị tiêu chảy. Heo nái thiếu vitamine B2 thường bị sẩy thai.

Vitamine B12 giúp cơ thể heo rừng lai cấu tạo hồng huyết cầu, mau ăn chóng lớn. Nếu thiếu vitamine B12 heo kén ăn, chậm lớn, yếu hai chân sau. Heo nái cũng sinh con ốm yếu. Vitamine B12 có nhiều trong bột thịt, bột cá và trứng...

Xem thể đủ thấy, nuôi heo mà tính toán chi ly dẫn đến tiện tặn quá mức về chi phí thức ăn thì bảo sao heo không bị còi xương, chậm lớn lại sinh sản kém.

- **Cho ăn đúng bữa:** Nuôi heo rừng lai ta cũng nên tập cho chúng ăn ngày ba bữa: bữa sáng, bữa trưa và bữa tối. Hai bữa sáng và trưa nên cho chúng ăn rau cỏ và uống nước cám. Bữa tối được coi là bữa ăn chính, ngoài rau cỏ còn có những thứ củ quả và thức ăn tinh.

Với giống heo rừng thuần chủng và heo rừng lai chúng có tập tính đi ăn suốt đêm, vì ban ngày thường dành nhiều thì giờ để ngủ nghỉ.

Mặt khác, ta cũng nên cho heo rừng lai ăn uống đúng giờ giấc theo quy định. Điều này đem lại nhiều điều lợi: cứ tới bữa là chúng được ăn no nê, sau đó là thời gian ngủ nghỉ cho tiêu hoá thức ăn. Nhờ đó mà cứ tới bữa là chúng biết đói, biết thèm ăn nên ăn được nhiều để mau lớn.

Chủ động nguồn thức ăn nuôi heo rừng lai

Nếu nuôi heo rừng lai với số lượng ít chừng năm bảy con trở lại, vấn đề lo thức ăn nuôi chúng có thể không làm chúng ta bận tâm. Thế nhưng, nếu nuôi với số lượng nhiều đến năm ba mươi con trở lên thì khâu chạy thức ăn nuôi chúng nếu không tính toán kỹ, nếu không chịu lo xa từ trước thì đây lại là chuyện không còn... “nhỏ như con thỏ” nữa!

Vì rằng, như chúng ta đã biết thức ăn chính của heo rừng lai là các thứ rau củ quả (chiếm đến 90% trong khẩu phần ăn). Chỉ tính mỗi con ăn trung bình hết 3kg rau củ một ngày, nếu nuôi 50 con ta phải cung cấp cho chúng đến 150kg. Số lượng rau củ đó đủ nuôi sống được 5 con bò. Vậy, nếu cần tăng bầy đàn lên mức 100 con, 200 con thì việc chạy ăn nuôi chúng còn phải vất vả lo toan đến cỡ nào nữa!

Thật ra với cách ăn uống của heo rừng lai, khâu chạy thức ăn có nguồn gốc thực vật phải nói là “gay” hơn việc lo thức ăn tinh nuôi chúng. Thức ăn tinh chỉ chiếm có 10% trong khẩu phần ăn. Với thức ăn tinh nếu vì

một lý do nào đó không thể pha trộn được, ta có thể mua cám viên bên ngoài cho ăn.

Có điều một khi đã nuôi heo rừng lai với số lượng như vậy, chủ nuôi nào cũng có sẵn đất đai rộng rãi, nếu không là đất nông trại thì là đất vườn tạp, đất hoang hoá ở vùng sâu, vùng xa... Ngoài khu vực nuôi heo rừng lai ra họ còn có khu sản xuất trực tiếp thức ăn để nuôi heo nữa. Đó là cách chủ động nguồn thức ăn tốt nhất để nuôi heo.

Trong khu sản xuất thức ăn để nuôi heo này, tùy vào tình trạng đất đai tốt xấu ra sao, khí hậu vùng như thế nào để chia ra từng đám để trồng các thứ rau củ quả dùng làm thức ăn nuôi heo. Nếu là vùng sâu trũng thì trồng rau muống, vùng đất cao thì cuộc vòng trồng khoai lang, khoai mì, hoặc tía bắp, đậu... Những vùng đất đầu thừa cuối thẹo thì trồng chuối hột để lấy thân, lá và bắp chuối làm món ăn thích khẩu nuôi heo rừng lai...

Mặt khác, cũng nên chừa ra một vài vạt đất để trồng cỏ cao sản như cỏ Stylo, Ruzi... vừa có năng suất cao vừa thu cắt ngắn hạn, có thân lá mềm cho heo ăn rất tốt. cũng rất nên trồng càng nhiều càng tốt cây trà lá lớn *Trichauthera Gigantea*, giống cây được giới chăn nuôi nhiều nước trên thế giới đua nhau trồng để lấy lá làm thức ăn nuôi gia cầm, gia súc, trong đó có cả heo vì rất bổ dưỡng.

- **Trồng cây *Gigantea*:** Cây *Trichauthera Gigantea*, còn gọi là trà khổng lồ hoặc cây “đa dụng” được trồng tại nhiều nước trên thế giới để lấy lá làm thức ăn nuôi các loại gia súc gia cầm và cả cho cá ăn nữa.

Lá cây *Gigantea* được xem là nguồn bổ sung chất

đạm và carotène cho heo. Do lá có mùi vị dễ ăn nên heo rất thích ăn như chúng thích ăn các loại rau lang, rau muống v.v. Lá trà Gigantea được đánh giá là nguồn bổ sung rau xanh nuôi gia súc, gia cầm dưới dạng lá tươi hay dưới dạng bột.

Cây Gigantea được nhập vào nước ta từ năm 1990, và khoa chăn nuôi của trường Đại học Cần Thơ trồng thử nghiệm tại Ô Môn cho năng suất khá cao. Cây thích nghi rộng rãi trong điều kiện khô hạn, hạn với đất nhiễm phèn nhẹ, và có khả năng chịu được úng ngập trong vài ba ngày.

Giống cây này không thích hợp với nơi trồng trái có ánh sáng trực xạ, vì cây chịu rợp. Vì vậy, nếu đem trồng xen vào vườn cà phê, vườn cao su hay vườn cây ăn trái cây sẽ phát triển tốt hơn.

Cây trà Gigantea không quá kén đất trồng, nhưng trước khi trồng cần phải cuốc xới đất cho tơi xốp, dọn sạch cây tạp và cỏ dại cùng các tạp chất lẫn trong đất. Sau đó, đào hố với kích thước 30x30x30cm, hố cách hố khoảng 70-80cm rồi bón lót phân chuồng gần ngập hố.

Nhân giống cây trà Gigantea bằng hom. Hom được chặt ra từ những cành chưa già nhưng cũng không còn non từng khúc dài khoảng 20cm. Hom này đem đặt ngay vào hố trên khoả lớp đất mỏng trồng ngay cũng được, nhưng tốt nhất là nên giâm hom vào bầu đất (có trộn phân chuồng) đặt vào chỗ mát trong vài ba tuần cho ra rễ rồi mới đặt vào hố trồng, như vậy cây mới phát triển mạnh hơn.

Nếu gặp cuộc đất tốt lại tưới nước đầy đủ thì chỉ ba tháng sau ta có thể thu hoạch lá lần đầu. Các lần thu

hoạch sau đó chỉ cách nhau một tháng, và năng suất có thể đạt được tới 60 tấn trên một hecta mỗi năm.

Việc trồng cỏ cao sản để tạo nguồn thức ăn xanh nuôi heo rừng lai là việc nên làm. Vì rằng các giống cỏ cao sản vừa cho năng suất cao lại thu cắt được quanh năm, lại có nhiều chất dinh dưỡng nên dùng nuôi heo rất tốt. Thế nhưng, vì chỉ để nuôi giống heo nhỏ con là heo rừng lai nên ta chỉ trồng những giống cỏ có thân lá mềm như các giống cỏ họ đậu, như Stylo chẳng hạn.

- **Trồng cỏ Stylo:** Cỏ Stylo là giống cỏ họ đậu, thân đứng, cao khoảng một mét đã được trồng nhiều tại các nước vùng Đông Nam Á, và được Trung tâm Nghiên cứu Thực nghiệm Chăn nuôi Sông Bé nhập về trồng từ năm 1990 và cho kết quả tốt.

Giống cỏ này thích nghi với thổ nhưỡng nước ta, sức chịu hạn tốt nhờ vào bộ rễ khỏe ăn sâu vào đất đến 70cm. Giống cỏ này dễ trồng và nên chọn trồng vì có nhiều chất đạm dùng nuôi heo và các loại gia súc, gia cầm khác rất tốt. thân và lá cỏ nên chặt thành khúc ngắn cho heo rừng lai ăn tươi hoặc phơi khô cho ăn dần cũng tốt.

Cỏ Stylo không quá kén đất trồng, nhưng đất cần được cày bừa thật kỹ, được phơi ải để tận diệt hết những mầm mống côn trùng độc hại đang sống trong đất, có như vậy đất mới đủ tốt để trồng giống cỏ thâm canh này có kết quả tốt được.

Sau khi cày bừa xong, đất được san bằng mặt, rạch hàng sâu khoảng 25cm, và hàng cách hàng khoảng 50cm rồi mới bón lót.

Loại phân thích hợp với cỏ Stylo là phân chuồng

hoai và phân rác mục. Loại phân hữu cơ này có tác dụng cải tạo đất trồng, giúp đất tơi xốp màu mỡ hơn. Phân được rải lấp đầy khoảng $\frac{3}{4}$ rãnh là vừa đủ.

Cỏ Stylo nhân giống bằng hạt. Cứ một héc ta cần dùng khoảng 8kg hạt giống.

Sau khi bón lót phân chuồng xuống rãnh, ta phủ lên trên một lớp đất mỏng rồi mới rải hạt giống lên. Và việc sau cùng là dùng tay khoả lên trên cùng một lớp đất mỏng nữa cho bằng mặt để hạt giống lặn vào đất vừa nảy mầm dễ dàng lại vừa tránh bị chim chuột và các loài côn trùng khác đến tha đi.

Còn một cách nhân giống khác là gieo hạt giống lên líp ương. Chờ cây con lên cao độ gang tay thì bứng lên trồng ra ruộng. Cách trồng cây con cũng theo hàng, với khoảng cách cây cách cây 30cm và hàng cách hàng cũng 50cm. Chờ vài tuần sau cây bén rễ, nếu thấy cây nào ương yếu hoặc chết thì phải lo trồng dặm.

Nếu được tưới bón đầy đủ, độ hai tháng rưỡi sau khi gieo trồng, ta đã thu hoạch cỏ đợt đầu, và các đợt sau cách nhau khoảng 6 tuần cắt một lứa. Cỏ Stylo cho năng suất khoảng 100 tấn một năm trên một héc ta.

- **Trồng cỏ Andro:** Cỏ Andro là giống cỏ hoà thảo thân bụi, lá và thân đều mềm nên là thức ăn tốt cho heo rừng lai. Giống cỏ này cũng được Trung tâm Nghiên cứu Thực nghiệm Chăn nuôi Sông Bé nhập về trồng tại nước ta từ năm 1993.

Cỏ Andro dễ trồng, chịu hạn tốt, thích nghi với thổ nhưỡng nước ta. Cỏ Andro không kén đất trồng nhưng không chịu đất úng ngập và đất nhiễm phèn, nhiễm mặn nặng. Và cũng giống như cỏ Stylo, cỏ Andro cũng

chịu rợp nên trồng xen trong vườn cây ăn trái, vườn điều, vườn cao su vẫn đạt năng suất cao.

Có hai cách nhân giống: nhân giống bằng hom thân và nhân giống bằng hột.

Sau khi đất trồng được cày bừa kỹ cho tơi xốp rồi dọn sạch cỏ dại, sau đó cũng rạch hàng giống như cách trồng cỏ Stylo vừa trình bày ở trên. Rồi cũng bón lót bằng phân chuồng hoai mới đặt hom thân xuống. Sau này cỏ Andro sẽ mọc thành bụi, vì vậy không nên đặt hom quá gần vì như vậy sau này cỏ không thể nở bụi to được. Khoảng cách giữa hai hom nên chứa từ 30-40cm là vừa.

Còn muốn nhân giống bằng hột thì không nên dùng hột tươi (hột mới vừa thu hái trong mùa này) mà nên dùng hột giống cũ thu được từ mùa trước mới dễ mọc mầm.

Dù nhân giống bằng hột cũng phải rạch hàng rồi bón lót đầy đủ mới gieo hột xuống được. Hoặc là gieo hột lên lớp ương trước, chờ cây con lên cao độ gang tay mới bứng lên trồng ra ruộng.

Cỏ Andro tuy có khả năng chịu hạn giỏi, nhưng cũng cần được tưới nước đầy đủ trong mùa nắng hạn thì cỏ mới đạt được năng suất cao.

Việc thu hoạch cỏ Andro cũng giống với cỏ Stylo: Trồng được hai tháng rưỡi mới bắt đầu thu hoạch đợt đầu, và các đợt thu hoạch sau cứ cách nhau mỗi tháng một lứa. Điều cần biết là khi thu hoạch không nên cắt sát gốc mà phải chừa lại phần gốc khoảng 6cm để chừa chỗ cho mầm chồi phát triển sau này. Và sau mỗi lần thu hoạch cần được bón thúc với phân vô cơ, nhưng trước đó phải nhổ hết cỏ dại.

- **Tận dụng nguồn thức ăn có sẵn tại địa phương:** Biết tận dụng nguồn thức ăn có sẵn tại địa phương mình để nuôi heo rừng lai nói riêng, và nuôi các loại gia súc, gia cầm khác nói chung là cách làm hạ giá thành tốn phí về thực phẩm nuôi heo. Đây là nguồn thực phẩm vừa dồi dào vừa có sẵn quanh năm dù có bỏ tiền ra mua cũng rẻ, lại ít tốn phí chuyên chở.

Tại địa phương có thức ăn gì nuôi heo được là ta nên tận dụng hết. Chẳng hạn như thu cất cỏ tự nhiên, mua các thứ rau củ quả dặt ra từ các chợ, mua các phụ phẩm công nghiệp như hèm rượu bia, xác mì, xác đậu nành...

- **Thu cất cỏ tự nhiên:** Cỏ tự nhiên còn gọi là cỏ đồng, là thứ cỏ mọc hoang trên các vùng đất hoang hoá ở ngoài đồng, ngoài bãi, không có bàn tay con người chăm lo tưới bón nên sản lượng kém mà chất lượng cũng không cao. Cỏ đồng chỉ xanh tốt vào mùa mưa, và khô héo tàn rụi vào mùa nắng hạn. Thế nhưng, đây là thứ cỏ trâu bò, dê cừu đều thích ăn, dùng nuôi heo rừng lai cũng tốt.

- **Tận thu rau củ quả dặt ra từ các chợ:** Tất cả các chợ trong nước, từ thôn quê đến thị thành đều có bán các mặt hàng rau củ quả với số lượng nhiều lại có quanh năm. Thế nào trong số đó cũng có một số lớn bị hư hao do bị úng ngập, héo úa phải dặt bỏ ra bán rẻ hoặc đổ bỏ. Thứ hàng phế phẩm này nên thu mua về lựa ra rồi rửa lại cho sạch dùng làm thức ăn nuôi heo rừng lai.

- **Tận dụng nguồn thức ăn từ phụ phẩm công nghiệp:** Nếu tại địa phương có những phụ phẩm công nghiệp như hèm rượu bia, xác mì (bã mì),

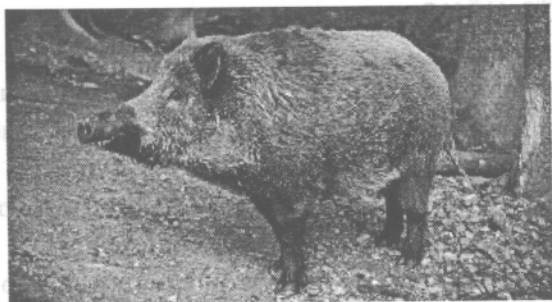
xác đậu nành (bã đậu nành)... ta nên tận dụng làm thức ăn nuôi heo rừng lai rất tốt. Mặc dù giá trị dinh dưỡng của thức ăn dạng này không cao, nhưng trong đó cũng chứa nhiều chất đạm, chất bột đường, khoáng chất, vitamine... có lợi cho sự sinh trưởng và phát triển của heo rừng lai, cũng như nhiều giống gia súc khác:

- **Hèm rượu bia:** Hèm rượu bia có giá trị dinh dưỡng cao, có chứa nhiều protein, khoáng chất và vitamine, nhất là vitamine nhóm B (khoảng 4,5kg hèm bia có giá trị năng lượng tương đương với một kí thức ăn tinh hỗn hợp) nên cho heo rừng lai ăn rất tốt.

Cho heo ăn hèm bia dưới dạng thức ăn tươi, hay có thể pha trộn với cám lau, xác mì, xác đậu nành. Hèm bia có mùi vị thơm ngon, có chứa chất kích thích tính thèm ăn nên heo rừng lai mọi lứa tuổi, kể cả heo nái, heo nọc và các giống gia súc khác đều thích ăn. Có điều thức ăn này không được phổ biến lắm, lẽ dễ hiểu là chỉ những vùng nào có sự hiện diện của nhà máy bia mới có sản phẩm này để nuôi heo.

- **Xác mì:** Xác mì là phụ phế phẩm của khoai mì sau khi đã lấy đi phần tinh bột. Thế nhưng, thực tế cho thấy trong xác mì hàm lượng tinh bột vẫn còn khá cao, nguồn năng lượng cũng rất cao, chỉ riêng hàm lượng protein thấp (30g trong một kí chất khô). Cho nên dùng xác mì dưới dạng tươi để nuôi heo rừng lai là điều nên làm. Xác mì phơi khô dùng làm nguyên liệu trong thức ăn tinh hỗn hợp.

- **Xác đậu nành:** Xác đậu nành là phụ phế phẩm của hạt đậu nành sau khi chế biến thành sữa đậu nành hay đậu hủ (đậu phụ). Trong xác đậu nành có hàm lượng

protein và chất béo cao, nguồn năng lượng cũng cao nên là thức ăn tốt để nuôi heo rừng lai.

Thức ăn này rẻ tiền và hiện nay vùng nào cũng có, không đến nỗi khan hiếm như hèm rượu bia, nơi có nơi không.

Được biết, khoảng 7kg xác đậu nành mới có giá trị năng lượng tương đương với một kí thức ăn tinh hỗn hợp.

- **Dự trữ thức ăn ngũ cốc:** Thức ăn ngũ cốc dùng làm thức ăn nuôi heo rừng lai như lúa, bắp, gạo lứt, đậu xanh, đậu phộng... tuy heo rừng lai ăn không nhiều nhưng thiếu hụt không được. Loại thức ăn này thường có mùa thu hoạch nên giá cả thường không ổn định mà lên xuống thất thường, có khi còn khan hiếm nữa. Vì vậy, chờ đến mùa ta nên mua để dự trữ cho heo ăn dần (nếu nuôi với số lượng bầy đàn nhiều mới phải lo xa như vậy). Đến mùa thu hoạch thì mua được giá rẻ lại nhiều nên dễ mua.

Ngoài ra, ta cũng nên dự trữ khoai lang, khoai mì rồi xắt lát phơi khô...

Điều quan trọng là phải biết cách bảo quản cho tốt, nếu không sẽ bị ẩm mốc hay bị sâu mọt làm cho hư hao.

NƯỚC UỐNG:

Như phần trên chúng tôi đã trình bày, muốn nuôi heo rừng lai cần có sẵn nguồn nước tốt mới nuôi được. Nước không những để dùng cho heo uống mà còn sử dụng vào những công việc cần thiết khác như tắm heo, nấu thức ăn cho heo, và làm vệ sinh chuồng trại.

Heo rừng lai uống nước không nhiều như heo nhà, vì heo nhà ăn thức ăn khô là chính, trong khi heo rừng lai lại ăn nhiều rau cỏ tươi (chiếm 90% khẩu phần ăn) nên ít uống nước hơn. Trung bình một con heo rừng lai trưởng thành, mỗi ngày chỉ cần uống 2 đến 3 lít nước mà thôi.

Ta nên cung cấp nước sạch (nước mưa, nước máy, nước giếng) đổ đầy máng cho heo uống tự do cả ngày lẫn đêm. Máng nước cần được cọ rửa sạch sẽ mỗi ngày, trước khi thay nước mới vào.

Sự sinh sản của heo rừng lai

Mặc dù vẫn biết heo rừng lai là giống khỏe mạnh lại có sức đề kháng tốt, nhưng với heo giống (cả nọc lẫn nái) khi bước vào tuổi động dục, bắt đầu sinh sản ta cũng nên chăm lo cho chúng kỹ hơn.

Việc chăm lo kỹ hơn mà chúng tôi muốn nói ở đây là phải cho ăn uống no đủ với thức ăn bổ dưỡng để sức khỏe chúng được tốt hơn. Vì như chúng ta đã biết hễ heo cái sung mãn thì tử noãn mới phát triển điều hòa, mỗi kỳ động dục sẽ có nhiều trứng rụng dẫn đến lứa đẻ được sai con (từ năm sáu con trở lên). Ngược lại, nếu heo cái ốm yếu thì đến kỳ động dục số tử noãn rụng xuống tử cung không nhiều thì lứa đó heo sẽ đẻ ít con (có thể chỉ một hai con, hoặc bốn năm con là nhiều).

Riêng heo nọc nếu chủ nuôi cho ăn uống thất thường dẫn đến yếu sức thì tinh dịch sẽ chứa ít tinh trùng (hoặc tinh trùng yếu) dẫn đến việc phối giống mà nái không đậu thai.

Có điều cần biết là dù cho ăn uống bổ dưỡng, ta cũng không nên để cho heo nọc và heo nái trở nên mập

ú, sẽ ảnh hưởng xấu đến sự phối giống (đối với heo nọc) và sinh sản (đối với heo nái). Heo nọc quá mập phối giống rất dở, vừa chậm chạp vừa biếng lười. Còn heo cái đến kỳ động dục mà mập ú thì trứng sẽ bị mỡ bao bọc nên rụng xuống tử cung không nhiều, dẫn đến đẻ ít con...

- **Tuổi động dục của heo rừng lai nái:** Trong đời sống hoang dã, tuổi động dục của heo rừng cũng như nhiều động vật hoang dã khác đến rất sớm. Như giống heo rừng, thông thường mới tròn ba tháng tuổi đã được coi là tuổi sinh sản. Thế nhưng, khi nuôi tại nhà thì tuổi động dục của heo rừng lai cái lại đến trễ hơn chừng một vài tháng.

Tuy vậy, không ai lại cho heo phối giống ngay từ lần lên giống đầu tiên, mà thường phải bỏ qua một hai kỳ để heo cái đủ già dặn, lớn đúng mức rồi mới tính chuyện cho sinh sản. Nhờ có sức vóc như vậy nên ta mới sử dụng con nái đó được từ 3 đến 5 năm, và bầy heo con nào ra đời cũng bụ bẫm sớm sơ nuôi mau lớn cả.

- Chu kỳ động dục và triệu chứng động dục ở heo cái: Chu kỳ động dục của heo rừng lai cũng giống như heo nhà là 21 ngày. Thời gian động dục kéo dài từ 3 đến 5 ngày, nhưng phải biết canh sao cho thật đúng lúc để cho phối giống thì mới hy vọng heo đậu thai. Đó là khi thấy heo cái có những triệu chứng sau đây:

- Heo cái tự nhiên siêng đi tới đi lui trong chuồng có vẻ nôn nóng, khó chịu.

- Heo kêu ụt ịt nhỏ nhỏ trong miệng liên tục suốt ngày như cách... gọi đàn con của nó.

- Tối bữa, chỉ chịu ăn uống cầm chừng hoặc bỏ ăn.

- Thỉnh thoảng húc úi các vật dụng có sẵn trong chuồng như máng ăn, máng uống, rau cỏ ăn thừa.

- Thỉnh thoảng chồm lên lưng heo khác từ phía sau. Hoặc có khi heo cái nuôi chung chuồng cũng động cõn chồm lên lưng nó như kiểu... heo đực truyền giống.

- Mắt nó đảo đảo nhìn về phía cửa chuồng hay ngoài cổng ngõ như có ý nôn nóng chờ đợi heo nọc đến với nó.

Lúc này nếu quan sát bộ phận sinh dục, ta thấy âm hộ của heo sưng mọng đỏ lên và to gấp hai, gấp ba lúc bình thường. Thế nhưng, chưa phải là lúc để cho phối giống được vì... cơn động dục của heo cái chưa đến độ chín muồi. Vì nếu lúc này mà thả heo nọc vào heo cái đó sẽ không chịu đứng yên cho phối, trái lại còn hung hăng quay đầu lại để táp cắn vào mặt, vào mình heo nọc.

Phải chờ đến khi âm hộ heo bớt sưng và màu sắc lợt lạt, bên trong có nước nhờn chảy ra thì đó mới là thời điểm thích hợp nhất để cho heo phối giống.

Lúc này nếu ta dùng tay ấn nhẹ lên mông nó, heo sẽ đứng yên không nhúc nhích cục cựa, đuôi dựng đứng như cán cờ và tai vểnh lên... sẵn sàng cho heo nọc phối giống.

Như vậy, hiện tượng động dục của heo rừng lai cũng không khác gì heo nhà.

Khi phát giác con heo cái nào có hiện tượng động dục, ta nên chịu khó theo dõi thường xuyên, có khi đến một hai ngày, cho đến khi nào thấy âm hộ nó có nước nhờn chảy ra thì mới yên tâm đi “rước” heo nọc đến...

- **Phối giống:** Khi xác định heo cái lên giống đã đến độ chín muồi, thì ta liền đến chuồng heo đực dẫn nó đến chuồng heo cái để phối giống cho kịp lúc.

Với heo rừng lai chỉ có cách cho phối giống trực tiếp như vậy chứ chưa thể cho thụ tinh nhân tạo như với heo nhà.

Heo nọc vốn sẵn sung sức, gặp heo nái chịu đứng yên cho phối nên nó đi vòng ra phía sau chồm lên lưng và phối giống dễ dàng.

Trong khi heo phối giống ta nên tạo sự yên tĩnh cho nó, bằng cách không tụ tập đông người, không gây tiếng động mạnh, chỉ riêng người nuôi heo nọc ở lại để theo dõi mọi việc, để nếu cần thiết sẽ can thiệp kịp thời. Vì có trường hợp con nái bị sụm giò khi phối với con nọc to xác quá khổ (heo nọc rừng lai khi già cũng nặng hơn tạ)...

Cứ mặc cho heo rừng lai phối giống tự nhiên. Việc phối giống của chúng có thể kéo dài đến mười phút mới dứt. Khi phối giống xong, heo nọc thường lặng lẽ rời heo cái để về chuồng mình...

Thường thì chỉ cho phối giống một lần là đủ, nhưng nếu cẩn thận hơn, ta cho phối thêm lần hai, nếu con nái còn chịu. Phối lần hai cách lần một khoảng một buổi: lần sáng, lần chiều nay hay lần chiều nay, lần sáng hôm sau.

Không rõ heo rừng lai ra sao chứ với heo nhà thì sau khi nọc phối xong mà heo nái cứ đứng lì tại chỗ thì sẽ có kết quả nó đậu thai. Nhưng, nếu nọc phối còn dang dở mà heo nái thành linh bỏ chạy thì kết quả sẽ để ít con, có khi còn bị lóc, chờ chu kỳ sau phối lại.

-Triệu chứng heo nái đậu thai: Chỉ một vài hôm sau ngày thả nọc, heo cái nếu đậu thai sẽ lộ ra những triệu chứng dễ thấy như sau:

- Tính tình thuần hậu trở lại chứ không lăng xăng phá phách chuồng trại nữa.

- Ăn uống ngon miệng và thích tìm nơi yên tĩnh để ngủ nghỉ nhiều hơn trước.

Tuy vậy, với bao nhiêu triệu chứng đó cũng chưa lấy gì làm chắc là nó đã đậu thai, mà cần phải chờ đến 21 ngày sau, tính từ ngày phối giống, tức chu kỳ động dục tiếp theo mà heo nái đó không động dục trở lại thì ta mới tin chắc là heo đã đậu thai.

Khi heo đã có chửa thì dù có thả nọc vào nó cũng tỏ ra... dừng dừng.

Cẩn chữa được hai tháng bụng heo bắt đầu to dần, xuất hiện thêm những triệu chứng sau đây:

- Heo ngủ nghỉ nhiều, hết ăn lại nằm.
- Heo ăn uống nhiều hơn trước nên trông mập mạnh hẳn lên. Lông trên mình bóng mượt.
- Nây bụng căng dần. Hai hàng vú bắt đầu căng cứng với các núm vú ứng đỏ.
- Thai trong bụng bắt đầu máy động khi heo mẹ chửa được 10 tuần lễ.
- Heo nái đi đứng và xoay trở chậm chạp cho đến ngày sinh đẻ...

- **Triệu chứng heo rừng lai sắp đẻ:** Thời gian mang thai của heo rừng lai cũng chẳng khác gì heo nhà là 3 tháng, 3 tuần và 3 ngày. Khoảng 115 ngày. Nếu có trôi sụt một vài ngày cũng được coi là chuyện bình thường không nên lo lắng.

Trong đời sống hoang dã, heo nái rừng khi bắt đầu chuyển bụng nó liền tách ra khỏi bầy đàn rồi tìm một lùm bụi kín đáo để chui rúc vào đó tự cào lấy cái ổ rồi đẻ con. Có khi vài ngày sau chờ con biết đi đứng cứng cáp, mẹ con mới trở về nhập vào bầy đàn.

Còn heo rừng lai nếu nuôi thả rông hay nuôi nhốt trong vòng rào với diện tích rộng rãi, chúng cũng có cách đẻ con như vậy. Nghĩa là nó tự đẻ và tự biết cách chăm sóc cho đàn con sơ sinh hết sức chu đáo. Mọi việc gần như chủ nuôi không cần biết đến và cũng không có cách nào trợ giúp như cách đỡ đẻ cho heo nhà.

Còn trường hợp heo rừng lai nuôi chuồng như heo nhà thì khi chuyển bụng nó cũng có những triệu chứng không khác gì heo nhà:

- Trước đó vài ngày âm hộ của heo lại sưng mọng đỏ lên như lúc nó lên giống trước đây.

- Khoảng một ngày trước khi đẻ, bầu vú heo căng lớn và bắt đầu có sữa non.

- Heo tỏ ra mệt mỏi thường nằm, nhưng thỉnh thoảng lại đứng lên đi tới đi lui.

- Cơn đau bụng càng tăng heo bắt đầu ủi phá máng ăn, máng uống, hất tung rau cỏ ăn còn thừa văng tứ tung khắp nền chuồng.

Những triệu chứng bất thường đó báo cho ta biết là heo đang đến hồi đau bụng đẻ dữ dội, nhưng chưa đến lúc đẻ. Chỉ khi nào ta thấy heo bắt đầu ỉa đái lắt nhắt từng chút một, và nhất là khi phát hiện nước nhờn sánh đặc xuất hiện ở âm hộ heo thì mới biết chắc là heo sắp đẻ đến nơi...

Thường thì heo rừng lai sinh đẻ dễ dàng, nó có thể tự đẻ được và tự biết cần rún cho heo con sơ sinh nên chủ nuôi khỏi phải bận tâm giúp đỡ gì cả. Nếu được như vậy thì quả là một điều mừng. Nhưng, với những con mẹ heo rừng lai quá dữ hoặc quá nhát, khi nó đẻ, dù muốn đỡ đẻ cho nó ta cũng nên... đứng ngoài cuộc, cứ để

cho nó đẻ tự nhiên. Vì với những heo mẹ quá dữ hay quá nhát, nếu khi đang rặn đẻ ta tìm cách tiếp cận với nó thì nó có thể... ngưng rặn hoặc nín đẻ thành linh khiến heo con trong bụng bị chết ngộp... Vậy chỉ còn cách ta nên đứng xa xa mà quan sát... Chỉ khi nào thấy heo đẻ khó do thai quá to, hoặc đẻ ngược, hay heo con chết ngộp trong bụng mẹ thì ta mới nghĩ đến chuyện vào tận chuồng để cứu giúp nó mà thôi..

Việc chủ nuôi cần làm trong dịp này là nhớ quây sẵn một thau nước cám có pha chút muối để sau khi đẻ xong heo nái có sẵn nước để uống cho đã khát. Đồng thời rải vào chuồng một mớ rau cỏ tươi non để heo mẹ ăn cho mau lại sức.

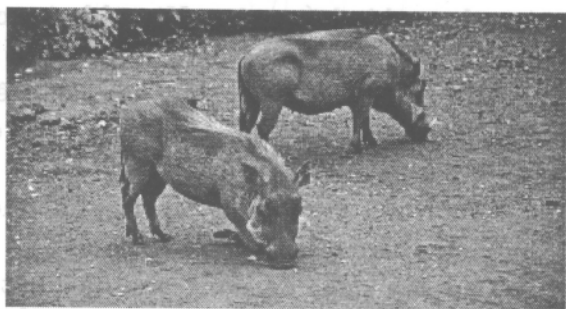
Khi đẻ heo nằm nghiêng một bên mình, bốn chân duỗi thẳng, bụng gò lên từng chập để rặn. Khởi đầu bọc nước ối ra trước rồi heo con mới lộ ra sau. Trung bình từ 10 đến 15 phút có một heo con ra đời, và sau một hai giờ là heo đẻ xong trọn bầy.

Mỗi năm heo rừng lai đẻ được hai lứa con, mỗi lứa trung bình được năm sáu heo con. Cũng có lứa chỉ đẻ một vài con, nhưng cũng có lứa đẻ rất sai đến tám, chín con...

- **Chăm sóc heo rừng lai sau khi sinh con:** Nếu suốt thời gian mang thai mà được nuôi nấng cẩn thận, ăn uống no đủ bổ dưỡng, lại không vướng phải một tật bệnh gì thì đa số heo rừng lai sau khi sinh con đều khỏe mạnh.

Tất nhiên, heo mẹ cũng mệt mỏi lúc đầu, có con nằm mẹp cả buổi ở góc chuồng không muốn dậy, có con trong ngày đầu không màng đến chuyện ăn uống. Thế nhưng

sau khi cơn mệt mỏi trôi qua thì heo mẹ trở dậy và ăn uống bình thường, sinh hoạt bình thường.

Còn heo rừng lai sơ sinh đa số cũng mạnh khỏe, cứng cáp. Vừa lọt lòng đã được heo mẹ quay lại cắn rún và liếm láp khắp mình cho khô lông. Heo rừng lai sơ sinh có bộ lông không khác gì giống rừng nguyên thủy của chúng: lông toàn thân màu đen, dọc hai bên hông và sống lưng hằn lên những sọc nâu vàng rất đặc trưng. Chúng yếu chân và khờ khạo trong giờ đầu, sau đó tự gượng đứng lên. Và khi bước được những bước nhỏ thì do luật sinh tồn mách bảo chúng biết hướng về vú mẹ để tìm vú bú.

Heo rừng lai sơ sinh chỉ nặng khoảng từ 300g đến 400g mà thôi, nhưng chúng rất mau lớn, chỉ cần bốn tháng sau có con đã cân nặng trên 25kg, có thể xuất chuồng bán thịt được. Một phần do chúng biết ăn sớm (khoảng ba tuần tuổi) cho nên đến tám tuần tuổi là đã cai sữa bắt ra nuôi riêng.

Chăm sóc

Nói chung, nuôi heo rừng lai việc chăm sóc không nhiều bằng heo nhà. Nếu nuôi với số lượng ít, chỉ năm ba con trong vài ngàn chuồng thì chỉ cần công sức của một người “tay ngang” cũng đảm trách được. Trái lại, nếu nuôi với số lượng bầy đàn đông đảo thì phải cần đến vài ba người có tay nghề cao, có kinh nghiệm nhiều mới lo liệu nổi.

- **Cho heo ăn đúng giờ giấc:** Nuôi heo rừng lai nhiều người chỉ cho ăn ngày hai bữa: bữa sáng cho ăn lúc gần trưa (khoảng 10 giờ) và bữa tối. Có người cho heo ăn ba bữa: sáng, trưa, chiều như cách nuôi heo nhà. Nhưng, dù cho ăn hai hay ba bữa thì cũng nên tới bữa cho heo ăn đúng giờ quy định.

Nếu ta tập cho heo có thói quen ăn đúng giờ giấc của từng bữa sẽ giúp heo biết ăn uống điều độ, có giờ ăn, giờ nghỉ để tiêu hóa thức ăn.

Heo đã quen ăn đúng giờ giấc thì mỗi khi sắp đến giờ ăn bụng nó đã cồn cào đói, cho nên đến bữa con nào cũng ăn thật no nê. Con nào lỡ chậm chân bị đói thì bữa sau lại cố ăn cho no bụng.

- **Thức ăn bảo đảm hợp vệ sinh:** Muốn heo sống khỏe mạnh, tăng trọng nhanh, không gì hơn là ngoài việc cung cấp thức ăn nhiều dinh dưỡng cho chúng, ta còn phải lo gìn giữ vệ sinh thức ăn nước uống cho heo được sạch sẽ, tươi non.

Rau cỏ nuôi heo rừng lai cần phải chọn thứ tươi non mới cắt hái, và trước khi cho ăn phải được rửa kỹ nhiều lần với nước sạch. Nếu rau cỏ thu mua từ những nơi gần khu công nghiệp, có nhà máy hóa chất, những vùng trồng tía hoa màu cây trái thường xuyên phun xịt thuốc bảo vệ mùa màng, trước khi cho heo ăn lại càng rửa kỹ hơn, tốt nhất là rửa trong dung dịch thuốc tím pha loãng mới yên tâm cho heo ăn.

Các loại bắp đậu, lúa gạo, khoai sắn... cần mua thứ tốt để nuôi heo. Thức ăn dạng này tuy đắt, nhưng heo rừng lai ăn đâu có nhiều (chỉ chiếm 10% trong khẩu phần ăn hằng ngày) nên ta ngại gì tốn kém. Nếu cần trữ cho heo ăn dần thì nên phơi kỹ nhiều nắng cho thật khô trước khi đổ vào lu khạp bảo quản kỹ, như vậy mới khỏi bị mốc meo mà sâu mọt cũng không làm hư hại được. Ngay nước uống cho heo rừng lai ta cũng nên thay nước sạch luôn, và trước mỗi lần thay nước mới cũng cần cọ rửa máng nước cho sạch.

- **Giữ chuồng trại sạch sẽ:** Chuồng trại nuôi heo rừng lai nếu làm đúng kỹ thuật thì dễ giữ gìn vệ sinh sạch sẽ. Khi nền chuồng làm dốc, nước thải của heo và nước dội chuồng sẽ trôi tuột hết ra các mương rãnh. Khi mương rãnh quanh khu vực nuôi heo được khai thông luôn thì làm sao còn tù đọng nước dơ, nước thúi?

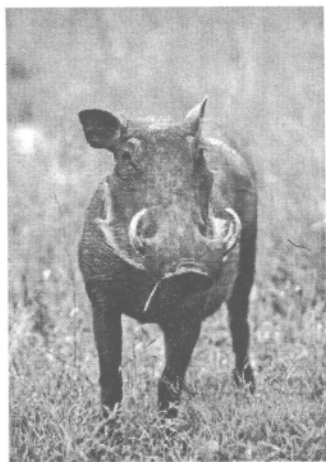
Heo nuôi thả rông trong vòng rào tuy môi trường

sống tốt hơn, nhưng cũng phải làm tốt khâu vệ sinh theo định kỳ như quét dọn, sát trùng sân chăn thả với vôi bột hoặc với các loại thuốc sát trùng khác.

- **Cắt ngắn nanh heo nọc:** Cũng giống như heo rừng thuần chủng, heo rừng lai khi già cũng mọc cặp nanh dài. Nanh heo vừa chắc vừa khỏe vốn được xem là thứ khí giới lợi hại khi chúng “đấu chọi” với nhau. Ngay con cạp hung dữ là thế, nhưng khi đối đầu với con heo độc chiếc thân mình đồ sộ khoảng hai tạ, nhiều khi cạp cũng đành phải tránh mặt chào thua. Vì nếu lỡ bị nanh heo tán phải thì cạp không bị gãy xương cũng toác thịt.

Nuôi heo rừng lai để nọc mà nếu có cặp nanh to như vậy thì có ngày nó sẽ gây thương tích cho đồng loại, có khi cho cả chủ nuôi. Muốn cắt bớt nanh heo nọc ta phải dùng loại dây thật chắc (dây cáp hoặc dây dù) buộc chặt vào hàm trên của nó, vừa treo đúng tầm vừa ghì chặt vào gốc cây to. Sau đó, dùng một khúc gỗ làm cái đe đặt phía dưới nanh heo do một người khỏe mạnh cầm giữ. Người thứ hai dùng lưỡi đục sắt bén đặt sát nướu răng heo (phía trên cái nanh) rồi dùng búa làm dùi đóng mạnh vào đục một cái, nanh heo sẽ đứt tiện ngay. Chặt xong nanh này rồi chặt tiếp nanh còn lại, cũng theo cách đó...

Con heo nọc đó có thể bị ê hàm bỏ ăn trong vài bữa, sau đó sẽ ăn lại bình thường.

- **Cách bắt heo rừng lai:** Heo rừng lai nuôi thả cả bầy đàn đông đảo trong vòng rào, khi muốn bắt một con nào mà không gây náo động cả bầy đàn thì ta phải làm sao?

Một là ta đặt sẵn một cái rọ lớn tại một góc chuồng nào đó, hai là nơi đó dùng tre nứa dựng sẵn một lối đi nhưng cuối đường là ngõ cụt. Chỉ cần đôi ba người có sức vóc cố tình lừa con heo đó chui vô rọ, hoặc chạy vào lối đi có ngõ cụt là được. Gặp đường cùng, thế nào con heo cũng tỏ ra hoảng hốt, ta chỉ cần điềm tĩnh và nhanh tay chụp cho được một chân sau của nó rồi nhấc lên cao là nó bị thất thế và cuối cùng đành phải chịu bắt.

Phòng và trị bệnh heo rừng lai

Trên lý thuyết, heo rừng lai cũng giống như heo rừng thuần chủng có sức đề kháng mạnh, có khả năng chịu đựng kham khổ trong môi trường sống tự nhiên cao, lại ít bị dịch bệnh... Thế nhưng, thực tế giống loài này cũng bị vướng vào một số bệnh thông thường lẫn ngặt nghèo như bệnh đường tiêu hóa, bệnh ký sinh trùng ngoài da, ký sinh trùng đường ruột và các bệnh truyền nhiễm...

- **Phòng bệnh:** Loài heo tuy nhìn bề ngoài thấy con nào cũng mập mạnh, thế nhưng thực tế cho thấy chúng lại vướng vào nhiều thứ tật bệnh hơn các giống loài khác. Vì vậy, nuôi heo rừng lai dù biết chúng có sức đề kháng tốt, ta cũng lo phòng bệnh cho chúng. Vì như ta đã biết phòng bệnh bao giờ cũng tốt hơn chữa bệnh. Đó không phải là việc làm vô bổ, dư thừa, vì nếu cứ ngồi chờ bệnh nhập vào mới lo chạy chữa thì kết quả chắc gì đã được tốt đẹp như ý muốn. Đó là chưa kể công sức và tiền của mình phải bỏ ra để lo chạy thầy chạy thuốc cho heo...

Phòng bệnh cho heo rừng lai thường có những việc cần làm như sau:

- **Chăm sóc nuôi dưỡng tốt:** Nuôi heo rừng lai cần phải chú trọng đến môi trường sống và tập tính sống của chúng sao cho phù hợp mới tốt. Giống này thích nuôi thả rông, dù là trong vòng rào chứ không mấy thích hợp với cuộc sống tù túng trong căn chuồng vuông vức chật hẹp, nóng bức. Heo rừng lai càng được vận động nhiều, càng được sống trong môi trường bán hoang dã, cả ngày được chui rúc lủn lách trong lùm bụi, tự tìm lấy cái ăn sẵn có trong tự nhiên lại hợp với sở thích chúng hơn. Nhờ đó mà chúng mới ít bệnh tật và chất lượng thịt mới thơm ngon.

- **Thức ăn có giá trị dinh dưỡng cao:** Heo rừng lai ăn nhiều rau cỏ, củ quả (chiếm 90% trong khẩu phần ăn) nhưng điều đó không có nghĩa để ta cho rằng chúng dễ nuôi, dễ sống dễ rồi cho ăn qua loa thế nào cũng được. Dù là rau cỏ cũng nên chọn thứ tươi non tốt lành mà ăn. Thức ăn tinh cũng phải là thứ có phẩm chất thơm ngon, bổ dưỡng nuôi heo mới tốt.

- **Tiêm phòng các bệnh truyền nhiễm:** Nên chích ngừa các bệnh truyền nhiễm cho heo rừng lai đúng định kỳ như các bệnh dịch tả, tụ huyết trùng, lở mồm long móng... theo đặc điểm dịch tễ học của vùng cũng như quy định của cơ quan thú y.

- **Sát trùng chuồng trại:** Trong và ngoài khu vực chăn nuôi cần được làm vệ sinh chu đáo thường xuyên để giúp heo được sống trong môi trường sạch sẽ, hợp vệ sinh, tránh xa được các mầm mống dịch bệnh.

- **Cách ly heo bệnh:** Khi phát giác trong chuồng, trong khu vực nuôi có heo bị bệnh truyền nhiễm, ta phải cách ly ngay heo bệnh ra khỏi đàn heo khỏe để lo chữa

trị kịp thời, đồng thời báo ngay cho cơ quan thú y gần đó biết để họ lập phương án phòng trừ.

Thực hiện tốt được những điều trên đây là ta đã yên tâm trong việc phòng bệnh cho đàn heo nuôi..

- **Chữa bệnh:** Heo rừng lai cũng thường bị một số bệnh thông thường cũng như truyền nhiễm như heo nhà mắc phải:

BỆNH NGỘ ĐỘC THỨC ĂN:

Heo rừng lai cũng là loài ăn tạp, đang đói mà nhìn thấy thức ăn là bỏ nhào đến ăn liền một lúc cho đến lúc thật sự no nê mới thôi. Vì vậy, heo thường bị ngộ độc thức ăn.

Thức ăn gọi là độc đó có thể là thức ăn tinh đã bị ôi mốc, hư thúi do để lâu ngày lại bảo quản không tốt; có thể là các thứ rau cỏ còn dư lượng thuốc bảo vệ thực vật mà trước khi cho heo ăn ta không rửa kỹ.

Triệu chứng rõ nhất là heo bị đau bụng, nôn mửa, đi đứng lảo đảo, có con bị chứng táo bón, có con bị bại hai chân sau hoặc mất mề, miệng sùi bọt mép, bắt thịt co giật từng hồi. Có con niêm mạc miệng bị lở loét nên không thể ăn uống được..

Khi điều trị, cần biết rõ do đâu mà heo bị ngộ độc thì mới có cách chữa trị được. Việc làm trước hết là phải cho heo nôn mửa hết những thức ăn còn chứa trong dạ dày ra ngoài. Sau đó, cho uống thuốc giải độc, như Sulfate de fer. Cho heo uống thật nhiều nước hoặc sữa để rửa máu. Chích Cafeine để trợ sức cho heo bệnh.

Nếu bệnh quá nặng phải nhờ đến sự can thiệp của Bác sĩ Thú y.

BỆNH LÃI DỪA:

Bệnh lãi dừa (Ascariđiose) được coi là bệnh của heo con (sau khi cai sữa) và heo lứa, vì heo ở các tuổi này bị nhiều hơn là heo lớn. Con lãi này to bằng đầu dừa ăn cơm và dài khoảng gang tay.

Trứng lãi dừa có trong đất cát, trong rau cỏ. Heo ăn thứ rau cỏ có trứng lãi đó nên trứng mới có cơ hội xâm nhập vào tận ruột non để nở ra lãi con. Lãi con chui qua niêm ruột rồi chu du một vòng qua máu, gan, rồi đến tim, phổi, cuống họng, sau đó được nuốt trở lại vào ruột và sống ký sinh tại ruột.

Tại đây, lãi lớn dần, đẻ trứng và trứng lại theo phân heo ra ngoài... Thời gian còn là trứng đến khi trở thành lãi mẹ phải mất khoảng mười tuần.

Heo rừng lai do ăn nhiều rau cỏ xanh tươi nên đa số thường bị lãi dừa. Heo nào trong bụng có ít lãi dừa thì còi cọc, chậm lớn. Heo nào bị lãi nhiều thì.. bụng ổng chân teo, ốm yếu, có khi phải chết vì lãi chui vào làm nghẹt ống dẫn mật, làm tắc ruột, làm sưng màng bụng..

Để ngăn ngừa bệnh lãi dừa cho heo rừng lai, ta nên:

- Chuồng nuôi heo cần phải giữ khô ráo, sạch sẽ. Phân heo nếu năng hốt được càng tốt, vì tính heo rất thích dùng mồm ủi các đồng phân.

- Heo nuôi thả trong sân, trong vườn phải tẩy uế bằng vôi bột, mỗi tuần một lần. Phân heo thải ra nên hốt bỏ ra ngoài khu vực nuôi.

- Nên cho heo uống thuốc xổ lãi dừa theo định kỳ mỗi tháng một lần.

Để trị bệnh lãi cho heo con, dân gian thường có phương thuốc rẻ tiền mà hiệu nghiệm, đó là dùng ruột trái cau tươi

(cau ăn trâu) đâm nhỏ rồi trộn với thức ăn cho heo ăn. Với heo lớn đã có thuốc xổ rãi Huile de ricin hoặc Piperazine.

BỆNH TỤ HUYẾT TRÙNG:

Còn gọi là bệnh toi của heo. Đây được coi là bệnh truyền nhiễm nguy hiểm thứ nhì sau bệnh dịch tả của heo, vì gây cho heo lăn ra chết hàng loạt.

Bệnh này do vi trùng Pasteurella gây ra. Vi trùng này sống trong đất, trong nước, cả trong không khí, có khi trú ẩn trong phổi của heo mạnh một cách vô hại, nhưng khi con heo mạnh đó bị đau ốm, sức khỏe yếu ớt thì nó mới tác hại một cách nguy hiểm.

Con đường lây lan của vi trùng Pasteurella qua máng ăn, máng uống, phân, nước tiểu của heo có chứa sẵn vi trùng gây bệnh. Vì vậy heo nuôi tập thể trong chuồng, heo bị bệnh sẽ lây trực tiếp sang heo mạnh qua các con đường lây lan vừa kể ở trên.

Bệnh tụ huyết trùng thể hiện dưới ba dạng: Thể nặng, thể nhẹ và thể kinh niên.

+ **Ở thể nặng:** Vi trùng xâm nhập vào máu nên sinh sản nhanh lan tràn khắp cơ thể khiến heo chết nhanh trong vòng 5-6 giờ. Heo bệnh có những triệu chứng sau đây:

- Thân nhiệt lên 40°C.
- Các niêm mạc mắt, mũi, miệng đều tụ máu bầm. Nước mắt, nước mũi và nước dãi chảy ra.
- Phù cổ, sưng cuống họng, lè lưỡi.
- Hàm cứng nên há miệng không được.

+ **Ở thể nhẹ:** Ở thể này, heo bệnh sẽ chết sau năm, sáu ngày:

- Heo sốt 40°C, cũng bỏ ăn.
- Sưng phổi và đàm làm nghẹt khí quản nên heo thở khó khăn.

- Màng bọc tim trương nước vàng.
- Heo ho cơ hồ không dứt.
- Bụng nổi nhiều mụn đỏ.

+ **Ở thể kinh niên:** Ở thể này, heo bị sưng và có mủ ở khớp xương lại bị tiêu chảy nên suy kiệt sức lực dần mà chết.:

- Sốt nhẹ và ăn uống được chút ít.
- Tiêu chảy từ ngày này sang ngày khác nên thân xác gầy rộc.
- Khớp xương sưng và có mủ nên heo chỉ nằm một chỗ rồi chết.

Việc phòng bệnh tụ huyết trùng cho heo, ngoài việc lo chủng thuốc ngừa toi theo đúng định kỳ (năm hai lần vào đầu và cuối mùa mưa), còn phải diệt trừ các loại ký sinh trùng và tránh để heo bị cảm gió, cảm lạnh.

Với heo bị bệnh, cần phải cứu chữa kịp thời bằng các loại thuốc vừa uống, vừa chích.

Thuốc uống thì dùng Thiazomide, ganidan... Thuốc chích thì dùng các loại trụ sinh như Terramycine Injectable solution Pfizer, Penicilline, Streptomycine.

Khi phát hiện heo trong chuồng bị bệnh tụ huyết trùng nên báo cáo gấp cho cơ quan thú y gần nhất vì bệnh này gây cho heo chết rất nhanh và lây truyền ra cả một khu vực rộng lớn, gây thiệt hại rất nặng nề, nếu không có cách cứu chữa kịp thời.

BỆNH LỞ MỒM LONG MÓNG:

Bệnh lở mồm long móng là bệnh truyền nhiễm do siêu vi trùng gây ra. Các giống trâu bò, dê cừu, hươu nai và heo đều mắc phải, chỉ có ngựa là miễn nhiễm bệnh này. Heo rừng lai cũng không tránh khỏi bệnh này.

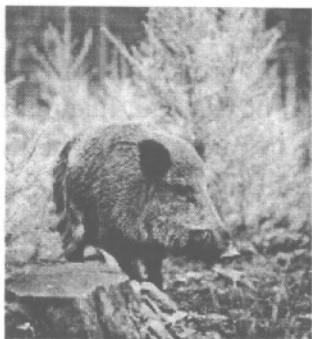
Được biết siêu vi trùng lở mồm long móng có nhiều loại: loại ở Á châu gây bệnh nhẹ hơn loại ở Âu châu, Mỹ châu. Siêu vi trùng này chỉ nhỏ bằng 10 phần triệu milimét, chủ yếu hủy hoại phần da và niêm mạc của thú bệnh.

Thú bệnh có triệu chứng:

- Heo bị sốt trên 40°C.
- Nướu răng, lưỡi, vòm miệng, niêm mạc mũi có nổi nhiều mụn nước nhỏ. Sau vài ngày những mụn này giáp bề và gây lở loét đau nhức, nên heo con bú không được, heo lớn ăn uống không được.
- Viêm và kẽ các móng chân của heo cũng nổi mụn nước khiến chân sưng to, rồi đến các móng long tróc khiến heo chỉ nằm liệt một chỗ không thể đứng lên đi đứng được. Miệng sưng, lưỡi sưng nên nước miếng trong mồm heo nhều ra từng sợi dài, trong khi lông mình xù lên.

Bệnh lở mồm long móng lây lan rất nhanh, qua nước bọt, phân và nước tiểu của heo bệnh truyền qua heo mạnh, vì phát giác trong chuồng có heo bị bệnh này thì cả heo mạnh chung quanh coi như đã bị lây bệnh hết.

Cách chữa trị là sát trùng vết thương ở chân heo bệnh bằng thuốc tím pha loãng, hoặc dùng nước muối, nước chanh rửa sạch các vết loét trước khi dùng pommade hay thuốc trụ sinh dạng bột rắc lên các kẽ ngón chân,

móng chân cho mau lành. Với các vết loét ở vùng miệng mũi heo, cũng nên siêng rửa sạch bằng nước muối, chanh chua, khế chua.

Bệnh này cần được chữa cấp thời, vì nếu để lâu heo bệnh do nằm tại chỗ lâu ngày không ăn uống sẽ kiệt sức mà chết.

Nước rửa, luộc, vớt miệng, niêm mạc mũi có nổi nhiều mụn nước nhỏ. Sau vài ngày mụn này gặp bề và gây loét da như heo con bị không được heo lớn ăn uống không được.

Viên và kê các móng chân của heo cũng nổi mụn nước khiến chân sưng to, rồi dần các móng long tróc khiến heo chỉ nằm liệt một chỗ không thể đứng lên đi đứng được. Miệng sưng, lưỡi sưng nên nước miếng trào mồm heo nhiều ra từng sợi dài, trong khi lòng mình xù lên.

Bệnh là mồm long móng lây lan rất nhanh, qua nước bọt, phân và nước tiểu của heo bệnh truyền qua heo mạnh, vì phát giác trong chuồng có heo bị bệnh này thì cả heo mạnh chung quanh coi như đã bị lây bệnh hết.

Cách chữa trị là sát trùng vết thương ở chân heo bằng băng thuốc tím pha loãng, hoặc dùng nước muối, nước chanh rửa sạch các vết loét trước khi dùng pomade hay thuốc tự sinh dạng bột rắc lên các kẽ ngón chân.

Mục lục

✿ Phân dẫn nhập	5
Nuôi heo rừng lai - Nghề dễ làm giàu	9
Tập tính của heo rừng và heo rừng lai	14
Phương pháp thuần dưỡng heo rừng	22
Phương pháp lai tạo heo rừng lai dòng F4 để làm giống	29
Chọn heo để giống	34
Phương pháp nuôi heo đực giống	37
Cách làm chuồng trại	42
Thức ăn nuôi heo rừng lai	52
Chủ động nguồn thức ăn nuôi heo rừng lai	59
Sự sinh sản của heo rừng lai	69
Chăm sóc	77
Phòng và trị bệnh heo rừng lai	81

KỸ THUẬT NUÔI HEO RỪNG LAI

Việt Chương - Nghệ nhân Nguyễn Việt Thi

NHÀ XUẤT BẢN MỸ THUẬT

44B Hàm Long, Hoàn Kiếm, Hà Nội

ĐT : 8225473 - 9436126

Fax : 9436133

Chịu trách nhiệm xuất bản : **CÓ THANH ĐAM**

Biên tập và sửa bản in: **Kiều Lan**

Trình bày: **Đông Phương**

Vẽ bìa: **Hs Lan Nhi**

CÔNG TY VĂN HÓA VĂN LANG - NS. VĂN LANG

25 Nguyễn Thị Minh Khai, Q.1, TP.HCM

ĐT : 8.242157 - 8.233022 - Fax : 84.8.235079

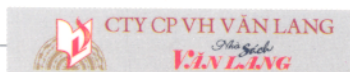
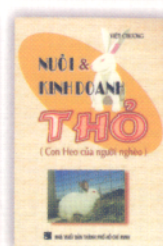
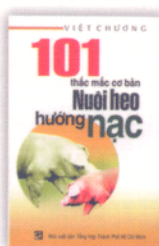
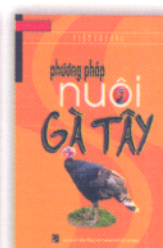
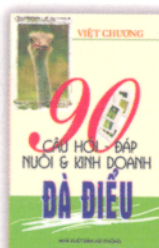
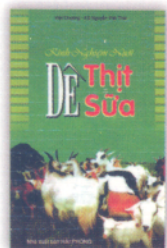
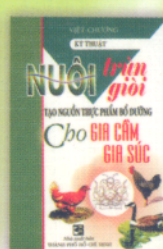

In 1000 cuốn khổ 13x19cm tại Xưởng in CN Trung Tâm

Hội Chợ Triển Lãm Việt Nam. Số đăng ký KHXB

QĐ-281/2007/CXB/4-16/MT ngày 16.05.2007.

In xong và nộp lưu chiểu quý 2 năm 2007.

25 Nguyễn T. Minh Khai, Q.1 *ĐT: 8233022 *Fax: 8235079
 01 Quang Trung, Q.Cô Vấp *ĐT: 9894523 *Fax: 9894522
 9 Phan Đăng Lưu, Q.BT *ĐT: 2437584 *ĐT/Fax: 8413306
 Email: vanlangmt@yahoo.com *Web: www.vanlangbooks.com

8 935073 030079

Giá: 13.000đ